

STEPHEN GAETZ

EVROPSKÁ PŘÍRUČKA HOUSING FIRST PRO MLADÉ

canadian
observatory on
homelessness

A WAY HOME
VERS UN CHEZ-SOI

Housing
Europe
Hub **First**

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

EVROPSKÁ PŘÍRUČKA HOUSING FIRST PRO MLADÉ

© Canadian Observatory on Homelessness Press

Tento dokument podléhá licenci Creative Commons – což Vám umožňuje toto dílo sdílet, kopírovat, distribuovat a šířit ho pro nekomerční účely za podmínky, že uvedete jeho autora a zdroj.

Jak citovat tento dokument:

Gaetz, Stephen. (2022). *Evropská příručka Housing First pro mladé*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí..

Photography:

pixabay.com

Canada

Tento projekt byl z části financován kanadským vládním programem na podporu zaměstnávání mladých lidí.

Názory a interpretace uvedené v této publikaci jsou výhradně autorovy a nemusejí nutně odrážet postoj kanadské vlády.

Tato zpráva vznikla díky finanční podpoře nadace Home Depot Canada Foundation, která se stala jednou z hlavních organizací pro ukončování bezdomovectví mladých lidí v Kanadě. HDCF investuje do místních společenství a organizací po celé zemi, významně se také zasazuje o přehodnocení našeho postoje k bezdomovectví mladých lidí a podporu preventivních řešení.

PŘEDMLUVA K PŘEPRACOVANÉMU RÁMCI

V posledních letech vyjadřovali různí politici a poskytovatelé služeb obavy, zda a za jakých okolností je vůbec možné aplikovat přístup Housing First u populace mladých, kteří zažívají bezdomovectví. Z tohoto popudu vznikla v roce 2014 příručka **A Safe and Decent Place to Live**, jež vytvořila rámec, ze kterého vzešel Housing First pro mladé (neboli Housing First for Youth, dále HF4Y). Tento model řešení bezdomovectví mladých lidí vychází z programu Pathways to Housing. Byl upraven tak, aby odpovídal potřebám dospívajících a mladých lidí. Model HF4Y společně vyvinuli a prověřili poskytovatelé služeb v Hamiltonu (Street Youth Planning Collaborative) a ve zbytku Kanady (National Learning Community on Youth Homelessness).

V poměrně krátkém čase se toho dost změnilo. Od chvíle, kdy byla vydána první příručka, začaly na základě tohoto rámce v Kanadě, ve Spojených státech i po celé Evropě vznikat programy HF4Y. Zájem o HF4Y narůstá, bohužel se však často stává, že poskytovatelé používají pro své programy označení „HF4Y“, přestože nepostupují podle principů tohoto modelu a jen aplikují obecně známější principy Housing First (pro dospělé). Nepřizpůsobí se potřebám mladých lidí nebo si nabírají nerealisticky velký objem případů a stanovují striktní časové limity.

Nové poznatky ohledně vznikajících programů HF4Y a potřeba objasnit, jak tuto metodu aplikovat v praxi, vedly k úvaze, že je třeba rozvinout a vytvořit komplexnější průvodce programem HF4Y. Výsledkem je **Příručka Housing First pro mladé**, rozšířený dokument, který poskytuje ucelenější návod k uchopení a uplatňování celé metody. Tento přepracovaný průvodce programem je výsledkem rozsáhlého konzultačního procesu, řízeného národní koalicí **A Way Home Canada**, na němž se podíleli odborníci na poli teorie i praxe z Kanady, Spojených států i Evropy.

Radili jsme se i s odborníky, jako jsou doktor Sam Tsemberis a Wally Czech, a také s těmi, kdo program HF4Y uplatňují v praxi. Odborné zkušenosti a názory těchto osob a organizací přispěly k rozvinutí účinnějšího a dostupnějšího modelu HF4Y, který přibližuje tato nová programová příručka.

EVROPSKÁ PŘÍRUČKA HOUSING FIRST PRO MLADÉ

Vzniku této verze příručky k programovému modelu HF4Y předcházelo pět let spolupráce s našimi evropskými partnery včetně FEANTSA a FEANTSA Youth (kde vedeme výcvik), Focus Ireland, Rock Trust (Skotsko) a dalších. Za posledních několik let jsme úzce spolupracovali s Evropským hubem pro Housing First (Housing First Europe Hub), abychom pomohli při zavádění HF4Y jako nejkompaktnějšího modelu podpory pro mladé lidi z evropských zemí při opouštění bezdomovectví. V současné době se v celé Evropě i v Kanadě vyhodnocuje řada programů HF4Y, což přináší vědecké důkazy a přispívá k neustálému vylepšování této intervence.

Nová verze Evropské příručky Housing First pro mladé, publikovaná ve francouzštině a v angličtině, upravuje programový model tak, aby zohledňoval důležité kontextuální rozdíly mezi Kanadou a Evropou. Jejím cílem je nabídnout podporu všem, kdo chtějí HF4Y uplatňovat.

CO JE V PŘÍRUČCE NOVÉHO?

Nový průvodce programovým modelem HF4Y zahrnuje:

- Zrevidované a vylepšené klíčové principy.
- Rozšířenou debatu o tom, co znamená HF4Y jako program a co jako filosofie.
- Podrobnější rozebrání modelů zabydlování a podpory.
- Poskytování služeb – načrtává, jak by měl program fungovat v praxi.
- Nové případové studie HF4Y v Evropě.

Stephen Gaetz

předseda a výkonný ředitel

[Canadian Observatory on Homelessness](#)

POZNÁMKA OD EVROPSKÉHO HUBU PRO HF

Platforma Evropského společenství pro Housing First je vděčná, že na této příručce programu Housing First pro mladé mohla spolupracovat se svými kanadskými partnery. Během posledních několika let jsme rovněž pracovali s mnoha organizacemi napříč kontinentem i za Atlantikem, od irského Waterfordu přes Kamloops v Britské Kolumbii, skotský Západní Lothian až po St John's v Newfoundlandu, dělili jsme se o své poznatky, otázky, překážky i úspěchy.

Za posledních deset let se Housing First zapsal v Evropě do povědomí díky značnému úspěchu ve Finsku, kde tuto metodu použili jako součást strategie k snížení míry bezdomovectví. Naopak Housing First pro mladé v Evropě teprve začíná. V čele stojí pilotní projekty irského Focusu v Limericku a Waterfordu. Naše platforma Housing First Europe Hub podpořila spolupráci organizace Rock Trust s bytovým sdružením Almond Housing Association na pilotním projektu ve Skotsku. Tomu se podařilo dosáhnout úspěchu u mladých lidí, kteří dnes obývají nové domácnosti. Francie zahájila sérii pilotních projektů na začátku roku 2020, přičemž měla v plánu spolupracovat s kolegy z platformy Housing First Europe Hub na výcviku zaměstnanců a hodnocení podle stanovených kritérií. Housing First pro mladé se šíří také v Nizozemsku, Finsku a Dánsku. Naším cílem je podporovat i nadále porozumění konceptu HF4Y a prosazovat ho jako stěžejní součást koordinovaných strategií pro předcházení bezdomovectví u mladých lidí.

Za morální i myšlenkovou podporu jsme vděční organizacím A Way Home Canada a Canadian Observatory on Homelessness, které nám pomáhaly od samého začátku. Osobně bych ráda poděkovala Allison Calderové a Lise O'Brienové za veškeré úsilí, které zavádění Housing First pro mladé v Evropě věnovaly, a za vybudování podpůrné sítě. Jejich zápal a pracovní nasazení pro mě byly inspirací.

Samara Jones

Programová koordinátorka

[Housing First Europe Hub](#)

PODĚKOVÁNÍ

Na shrnutí koncepce modelu Housing First pro mladé se podílela řada lidí, jimž bych rád poděkoval. Patří k nim zejména: Melanie Redman (A Way Home Canada), Wally Czech (Canadian Alliance to End Homelessness), Sam Tsemberis (Pathways International), Katie Davies, Kim Ledine, Heidi Walter a Kim Kakakaway (Boys and Girls Clubs of Calgary), Street Youth Planning Collaborative (SYPC) (Hamilton), Youth advisory committee of the SYPC (Hamilton), National Learning Community on Youth Homelessness (Kanada), Kate Polson a Allison Calder (Rock Trust, Skotsko), Mike Flynn (Focus Irsko), Samara Jones (European Housing First Hub), Robbie Stakelum (FEANTSA) a mnozí další, kteří rozvíjení HF4Y věnovali svůj čas i cenné nápady.

SLOVNÍČEK POJMŮ K ČESKÉMU VYDÁNÍ

Trauma-Informed Care (TIC) – Označuje přístup k poskytování služeb v oblasti zdraví, sociálních služeb, vězeňství atp. V české literatuře je tento přístup označován různě jako [trauma-informovaný přístup](#), [trauma zohledňující péče](#), [trauma-zohledňující přístup](#) a [trauma citlivý přístup](#). TIC stojí na myšlence, že lidé, kteří prožili trauma, mohou mít specifické potřeby v jednotlivých typech služeb. Proto by poskytovatelé služeb měli klást důraz na vytváření bezpečného prostoru a bezpečných vztahů, měli by pomáhat klientům /pacientům/vězňům zvyšovat kontrolu nad jejich životy, měli by stavět na jejich silných stránkách, podporovat je v zotavení a snižovat rizika vzniku sekundárního traumatu nebo retraumatizace.

Positive Youth Development (PYD) – Pozitivní rozvoj mládeže (někdy též překládaný jako pozitivní vývoj mládeže) je přístup, který je založen na myšlence, že pokud dospívající lidi budeme zapojovat do dění doma, ve škole, v sousedství a v komunitách, tak jim tím dáme příležitost získat pozitivní vzory (těmi mohou být např. pečující osoba, úspěšný vrstevník apod.), což přispívá k jejich seberozvoji a sebevědomí. Snižuje se tím zároveň riziko, že se dostanou do problémů (jako jsou např. závislosti, kriminální chování, předčasný odchod ze vzdělávání apod.).

Well-being – Pohoda/prospívání je podobně jako zdraví ukazatelem kvality života a je ovlivňována sociálními, ekonomickými i environmentálními podmínkami, v jakých se daný jedinec nachází. Pohoda přímo souvisí s duševním zdravím. [WHO definuje](#) duševní zdraví jako „**stav pohody**, ve kterém jedinec realizuje své vlastní schopnosti, dokáže se vyrovnat s běžnými životními stresy, může pracovat produktivně a plodně a je schopen přispívat své komunitě“.

Recovery (zotavení) – Zotavení je proces změny vlastních postojů, pocitů, hodnot, cílů, dovedností a rolí, jehož prostřednictvím si jednotlivci zlepšují své zdraví a životní spokojenost. Je to způsob, jak žít spokojený, nadějný a přínosný život přes všechna omezení způsobená nemocí. Zotavení se často zaměřuje na budování naděje a víry v pozitivní změnu svého života, na hledání síly a sebevědomí k tomu, aby každý člověk o sobě rozhodoval sám a změně dosahoval co nejvíce vlastními silami a za svá rozhodnutí a činy převzal také odpovědnost. Zotavení se zaměřuje i na to, aby každý člověk našel nějakou smysluplnou roli ve své komunitě a ve společnosti.

Harm Reduction (minimalizace rizik) – Koncept Harm Reduction je nejčastěji využíván v oblasti závislosti a užívání návykových látek. Je však přenositelný i do oblastí jako je například patologické hromadění. Jde o soubor praktických strategií a nápadů, které se snaží snížit negativní důsledky a předcházet rizika, která jsou spojena s nějakým typem chování (užívání drog, hromadění, hraní her, sledování pornografie). Přístup [Harm Reduction](#) je často také spojen s advokační činností a hájení práv lidí, kteří užívají drogy nebo například hromadí.

Case load (počet klientů na pracovníka) – Označuje počet klientů, pacientů, zákazníků (tzv. případů), který má jeden pracovník/expert v určitém časovém období na starosti. Do češtiny se tento pojem často nepřekládá. Můžete však setkat s překlady jako: „vlastní soubor případů“ nebo „případová agenda“ apod.

LGBTQ2S – Kromě klasického LGBTQ+ (lesby, gayové, transgender, queer a další) se v textu metodiky setkáte ještě s „2S“, což znamená [two spirit](#) neboli dvě duše. Jedná se o koncept některých původních obyvatel Ameriky, který odkazuje na osobu, jež má v sobě duši ženy i muže. V souvislosti s two spirit se často hovoří o tzv. třetím pohlaví.

ACEs (Adverse Childhood Experiences) – Negativní/nepříznivé zkušenosti z dětství je označením pro soubor negativních zkušeností, které mohou děti prožít a které je mohou nenávratně poškodit na celý život (jedná se např. o zkušenost se sexuálním zneužíváním, s duševním onemocněním, s uvězněním, s úmrtím jednoho z rodičů apod.). Zahraniční i české studie věnující se výskytu negativních zkušeností z dětství v běžné populaci ukazují, že tyto jevy mohou mít negativní dopady na psychické zdraví jedince, přispívat ke vzniku řady psychiatrických poruch, rakoviny nebo i předčasného smrti.

The strength-based approach – Přístup založený na silných stránkách je přístupem v sociální práci, který pohlíží na klienta jako na jedince s cíli, zájmy a pozitivními osobními vlastnostmi a talenty. Tento přístup se nezaměřuje na klientovy deficity, ale naopak na jeho silné stránky, a ty se snaží společně s dostupnými zdroji využívat k řešení problémů.

Assertive Community Treatment (ACT) – Asertivní komunitní péče je týmový program, který pomáhá lidem s těžkým duševním onemocněním, jako je například schizofrenie nebo duální diagnózy. Složení týmů bývá multidisciplinární a tým je tak schopen klientům poskytnout více druhů podpor. V týmu bývá psychiatr, zdravotní sestra, sociální pracovník, peer konzultant apod.

Intensive Case Management (ICM) – [Intenzivní case management](#) je dlouhodobá a intenzivní podpora od jednoho klíčového pracovníka, který s klientem vyhodnocuje jeho potřeby a vytváří individuální plán. Na základě těchto potřeb klienta síťuje na další služby a vytváří multidisciplinární spolupráci, kterou koordinuje.

OBSAH

Co je Housing First pro mladé?	1
Klíčové principy Housing First pro mladé.....	5
HF4Y – Filosofie a programový model	13
Modely zabydlování.....	18
Rozsah podpory	20
Poskytování služeb	26
Správa dat	35
Případové studie Housing First pro mladé	40
Závěr	50
Použitá literatura	54

CO JE HOUSING FIRST PRO MLADÉ

Housing First pro mladé, neboli HF4Y (Housing First for Youth), je intervence vycházející z lidských práv, určená mladým lidem ve věku 13 až 24 let, kteří zažívají bezdomovectví nebo jim hrozí. Je uzpůsobena potřebám dospívajících a mladých lidí. Poskytuje jim okamžitý přístup k bydlení, které je bezpečné, finančně dostupné a vhodné, a rovněž nezbytnou podporu, jež odpovídá jejich věku a zaměřuje se na jejich zdraví, pohodu, získávání dovedností, vzdělávání, zaměstnání a sociální začlenění. Úkolem HF4Y není jen poskytovat stabilní bydlení, ale i podpořit mladé lidi jako takové a zprostředkovat jim přechod do dospělosti. HF4Y se dá chápat jako intervence nebo programový model, ale taky jako filosofie, která usměrňuje naše rozhodnutí při řešení bezdomovectví mladých lidí.

„Housing First je účinná metoda založená na důkazech, která slouží k ukončování bezdomovectví. Tento model nám umožňuje lépe pochopit, jak metodu upravit na míru potřebám mladých lidí, abychom mohli bezdomovectví u mladých vyřešit jednou pro vždy.“

Jasmine Hayes,

zástupkyně ředitele americké
Interagency Council on Homelessness

V ČEM SE HF4Y LIŠÍ OD TRADIČNÍ METODY HOUSING FIRST?

HF4Y představuje adaptaci již zavedené metody Housing First, neboli „Bydlení především“, určené k řešení bezdomovectví. Programy Housing First, jako jsou Pathways to Housing a At Home/Chez Soi, jsou velmi úspěšné a vycházejí vstříc potřebám dospělých osob bez domova, přičemž upřednostňují ty, kdo se s bezdomovectvím potýkají chronicky a trpí závažnými duševními onemocněními a závislostmi.

„Metoda Housing First vychází ze základního předpokladu, že se lidem daleko spíše podaří dát si život dohromady, pokud nejprve získají bydlení. To platí pro osoby bez domova i pro ty, jež trpí duševními nemocemi nebo závislostmi, stejně jako pro kohokoli jiného. Bydlení nezávisí na připravenosti nebo „dodržování“ (například abstinence). Jde o intervenci, která pramení z filosofie, že si každý člověk zaslouží bydlení a že adekvátní bydlení je pro zotavení (recovery) nezbytné“ (Gaetz, 2013: 12).

K adaptaci HF4Y je třeba nejprve chápat, že okolnosti, jež zapříčiňují a podmiňují bezdomovectví, jsou u mladých lidí jiné než u dospělých. Proto je také nezbytné zacílit řešení specificky na mladé. HF4Y vychází z přesvědčení, že má každý člověk právo na bydlení a že ti, kdo zažívají bezdomovectví, si povedou lépe a účinněji se zotaví, pokud jim bude nejprve poskytnuto bydlení.

CO HOUSING FIRST PRO MLADÉ NENÍ

Je třeba upřesnit, co přesně HF4Y je a jak se liší od ostatních metod, které se týkají bydlení a mají poskytovat podporu mladým. Především je třeba vzít do úvahy, že jakýkoli program, který se označuje jako HF4Y, musí vykazovat věrnost a být v souladu s hlavními principy této metody (přiblížíme ji v další části). Skutečnost, že nějaká metoda poskytuje mladým lidem bydlení a podporu, z ní ještě nedělá program HF4Y.

Pochopitelně existuje celá škála programů zaměřených na bydlení pro klienty do 25 let (nebo přímo pro mladistvé), které mají své výhody, přesto nejsou v souladu s metodou HF4Y, jíž prosazujeme.

K takovým patří i programy, které poskytují pouze dočasné či přechodné bydlení, například systémy přechodného bydlení, podporovaného bydlení a podporovaných bytů. Takové programy si často kladou podmínky, jsou časově omezené, neoddělují bydlení a podporu a jakmile mladí lidé program opustí, přijdou o bydlení. Takové podmínky skutečně nejsou v souladu s hlavními principy HF4Y.

Ani programy Housing First, určené pro dospělou populaci, nemohou být považovány za HF4Y, přestože jsou přístupné i osobám mladším 25 let, neboť nejsou zacíleny na potřeby dospívajících a mladých dospělých. Metoda HF4Y sice vychází z modelu Pathways to HF4Y, přesto mezi nimi existují jasné rozdíly, a to jak v hlavních principech, tak cílech, výsledcích, přístupu k case managementu i průměrného objemu případů na jednoho pracovníka.

PROČ JE PRÁVĚ TENTO PŘÍSTUP K HOUSING FIRST PRO MLADÉ TEN SPRÁVNÝ?

Existují přesvědčivé důkazy o tom, že pro mladé lidi představuje bezdomovectví velmi negativní, nezdravou, nebezpečnou, traumatickou a stresující zkušenost. Řešení, která vzniku takových situací nepředcházejí nebo mladým lidem nedokáží zajistit adekvátní podporu, díky níž by se z nastalé situace dostali a víckrát se k bezdomovectví nevrátili, mohou přispět k dlouhotrvajícím negativním dopadům na tuto část populace.

K zásadním důsledkům spoléhání se na krizovou pomoc patří:

- 1** Problémy s duševním zdravím se na ulici stávají akutnějšími.
- 2** Jakmile se mladí lidé ocitnou na ulici, přijdou o ochranu před kriminálním vykořisťováním.
- 3** Pokud nemáte domov, je velmi obtížné pokračovat ve školní docházce.
- 4** Pro mnoho mladých lidí je zkušenost s bezdomovectvím vleklá.

Problémy s duševním zdravím se na ulici stávají akutnějšími

Mnozí mladí lidé se ocitnou bez domova následkem traumatických zážitků z dětství, v nichž figurovalo násilí a zneužívání. Jakmile přijdou o domov, jsou vystaveni zločinnosti, násilí a vykořisťování, což může celou situaci vystupňovat a vést ke zhoršování duševního zdraví, případně k užívání návykových látek, aby byl život snesitelnější. Jinými slovy se dá traumatický zážitek považovat jak za příčinu, tak za následek bezdomovectví (Coates & McKenzie-Mohr, 2010). Pokud jde o duševní zdraví, studie „Dopad bezdomovectví na zdraví: příručka pro místní úřady“ („The Impact of Homelessness on Health: a Guide for Local Authorities“, LGA, 2017) odhalila, že 70 % mladých lidí bez domova trpí duševním onemocněním a 33 % sebepoškozováním. Navíc jsou mladí lidé bez domova vystaveni traumatizujícím zážitkům včetně výše zmiňované zločinnosti a násilí.

Jakmile se mladí lidé ocitnou na ulici, stanou se zranitelnými a jsou často vykořisťováni

Mladí lidé, kteří se ocitnou bez domova jsou vykořisťováni zaměstnavateli, pronajímateli (Gaetz, 2002). Jsou bezbranní a často navíc velmi nápadní. Jako takoví se často stávají objektem nebezpečných a ponižujících sexuálních aktivit, včetně obchodu s bílým masem. Nedávná studie zaměřená na vykořisťování na ulici, již organizace Covenant House International realizovala v deseti městech, ukazuje, že s každým pátým mladým člověkem bez domova bylo obchodováno – vesměs za sexuálním účelem (Murphy, 2016).

Pokud ztratíte domov, je velmi obtížné pokračovat ve školní docházce

Celá Evropa velmi dobře chápe důležitost vzdělání. Už jen prosté absolvování střední školy výrazně ovlivní nejen uplatnění na trhu práce, ale i zdraví, prospívání obecně, pravděpodobnost kriminality nebo čerpání sociálních dávek. Díky pozitivním změnám vzdělávacího systému a změnám na trhu práce nedostuduje střední školu pouze 9 % všech Kanadánů, mnozí přitom pokračují ve vzdělávání na vysoké škole. U mladých lidí bez domova však nedostuduje střední školu celých 53 %, přičemž 51 % v současné době nestuduje, nepracuje ani neprochází rekvalifikací.

Pro mnoho mladých lidí je zkušenost s bezdomovectvím dlouhodobá

Mnozí mladí lidé, kteří se ocitnou bez domova, se z takové situace zvládnou dostat a víckrát se v ní neocitnout. Jsou tu však i další, zejména ti s negativními zážitky z dětství (ACE's), kteří vyrůstali v bytové nestabilitě. Ti mohou v bezdomovectví snadno uvíznout, což s sebou nese riziko negativních a dlouhodobých následků. Studie Without a Home (Bez domova) odhalila, že 22 % ze zkoumaného vzorku osob lidí bez domova (n=1139) zažívá tzv. epizodické bezdomovectví (tedy epizody, které se opakují po dobu tří let) a 21 % chronické (tedy že jsou bez domova nepřetržitě rok a více).

Není pochyb o tom, že pro mladé lidi má bezdomovectví výrazné následky. Z výzkumů víme, že čím déle takovou zkušenost zažívají, tím více narušuje jejich bytovou stabilitu a obecné prospívání i poté, co nějaké bydlení získají, neboť mnozí z nich i nadále zápolí s traumaty, duševními poruchami, závislostmi a extrémní chudobou (Mayock & Parker, 2017; Raleigh-DuRoff, 2004; Karabanow a kol., 2016; Kidd a kol., 2016; Mayock a Corr, 2013).

**Zkušenost
s bezdomovectvím
je často negativní,
nezdravá, nebezpečná,
traumatická
a stresující.**

To, že někdo bydlí a žije samostatně, ještě nemusí znamenat, že se mu žije dobře, zdravě, že má své místo v pracovním procesu anebo není trestně stíhán. Bez odpovídající podpory se z mladého člověka, který je dnes bez domova, může už zítra stát člověk, který bude bez domova chronicky (Baker-Collins, 2016).

Housing First patří k těm několika málo intervencím proti bezdomovectví, jež se na základě nashromážděných důkazů po právu počítají mezi ty nejlepší. Projekt At Home/Chez Soi ovšem předvedl, že pokud je metoda určena dospělým, aplikována na mladé lidi, výsledky už tak působivé nejsou (Kozloff a kol., 2016).

Co si lze z těchto poznatků odnést? Především to, že je třeba všemi prostředky zabránit tomu, aby se z mladých lidí stávali bezdomovci. A pokud k tomu dojde, měli bychom jim umět zajistit dostatečnou podporu, aby se z bezdomovectví vymanili a mohli bezpečně dospět a v životě prospívat. Model programu HF4Y, který jsme zde načrtli, poskytuje návod, jak toho dosáhnout. Škála možností bydlení je přizpůsobena potřebám mladých lidí, přičemž podpůrná síť je natolik široká, že s její pomocí dosahují lepších výsledků. Intervence HF4Y umožňuje mladým lidem přístup k takové podpoře na tak dlouho, jak potřebují, aby se mohli zotavit, růst, dospět, nastoupit do vzdělávacího nebo pracovního procesu a sociálně se začlenit.

**Není pochyb
o tom, že
pro mladé lidi má
bezdomovectví
výrazné následky.**

KLÍČOVÉ PRINCIPY HOUSING FIRST PRO MLADÉ

Klíčové principy HF4Y jsou důležité, protože poskytují návod k plánování a realizaci strategie, služby či intervence. Hlavní principy HF4Y upravují obecný model (Housing First) tak, aby odpovídal specifickým potřebám dospívajících a mladých dospělých.

HLAVNÍ PRINCIPY HF4Y

- 1 Právo na bydlení bez předchozích podmínek
- 2 Vlastní volba, vlastní hlas a sebeurčení mladých lidí
- 3 Pozitivní vývoj a orientace na obecné prospívání
- 4 Individuální, klientem určená podpora bez časového omezení
- 5 Sociální začlenění a zapojení do komunity

Důležité je pochopit, že veškeré intervence proti bezdomovectví musejí rozlišovat mezi bezdomovectvím u dospělých a u mladých lidí, protože se liší příčinami i okolnostmi. Zvolená řešení by měla tyto skutečnosti odrážet. Klíčové principy HF4Y mají ukotvit metodu, která vychází z lidskoprávní perspektivy, a zároveň je orientovaná na Pozitivní rozvoj mládeže (PYD). To, jak HF4Y používáme, nevyhnutelně vyvolává otázky o bezpečnosti, vhodnosti služeb a podpory v závislosti na věku a vývoji (kognitivním, sociálním i fyzickém), ale i o tom, co znamená „možnost volby“ a jak je důležité zohledňovat odlišnosti. Klíčové principy, na nichž celý přístup stojí, vycházejí právě z těchto úvah.

1) PRÁVO NA BYDLENÍ BEZ PŘEDCHOZÍCH PODMÍNEK

HF4Y se snaží pomoci mladým lidem co nejrychleji obstatat bezpečné a trvalé bydlení, které odpovídá jejich potřebám. Bezdomovectví u mladých existuje, protože jsou mladým lidem upírána základní lidská práva. V některých zemích mají právo na bydlení zakotvené přímo v zákonech, právo na bydlení má ale každý člověk. To v praxi znamená, že veřejné politiky, zákony a strategie, zaměřující se na bezdomovectví mladých lidí, musejí uznávat závazky plynoucí z mezinárodních dohod o lidských právech¹ a z rámce lidských práv také vycházet ve všech fázích – od přípravy, přes realizaci až po vyhodnocování programu.

Bydlení pro mladé lidi musí být bezpečné, finančně dostupné a odpovídat potřebám a možnostem dospívajících a mladých dospělých. Je třeba volit ho tak, aby jeho umístění a dostupnost nepředstavovaly překážku v přístupu ke službám. Rovněž je třeba vzít v úvahu kulturní kontext.

1. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluva o právech dítěte, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Bez předchozích podmínek

Klíčem k filosofii Housing First je to, že jednotlivci ani rodiny nemusejí nejprve prokázat, že jsou na bydlení „připravení“. Podmínkou bydlení není ani abstinence či střízlivost. V rámci orientace na zotavení (recovery) je mladým lidem se závislostmi třeba vytvořit prostředí, které je v souladu s přístupem Harm Reduction. Harm Reduction je přístup, který se snaží minimalizovat rizika a škodlivé dopady spojené s užíváním návykových látek pro jedince i pro komunitu a společnost jako takovou, a to bez vyžadování abstinence. Je možné, že i tak si ze škály bytových možností, které splňují podmínky Housing First i Harm Reduction, klienti budou přát bydlet v bytě „pouze pro abstinenty“.

Tento přístup je opakem dříve používaných metod, které před poskytnutím bydlení striktně vyžadovaly „nejprve léčbu“, takže byli lidé bez domova umisťováni do zdravotnických zařízení. Mělo se za to, že je nezbytné nejprve vyřešit osobní problémy (např. závislost, duševní onemocnění), aby byl jedinec shledán „připraveným“ na bydlení (tedy poté, co podstoupil léčbu).

Bydlení a služby jsou oddělené

Okamžitý přístup k bezpečnému, finančně dostupnému a vhodnému (odpovídající potřebám) bydlení a k službám bez předcházejících podmínek je u mladých lidí obzvláště důležitý. Oddělení bydlení od služeb znamená, že klienti nemusejí přijímat podporu nebo se účastnit nějakých aktivit (např. školní docházky), aby získali nebo si udrželi bydlení. Znamená to také, že až podpora skončí, tito lidé nebudou muset bydlení opustit. Mohou na místě zůstat tak dlouho, jak si sami budou přát. V prostředí samostatně umístěných bytových jednotek jsou služby „terénní“ (např. z jednoho druhu bydlení do jiného). Pokud tedy někdo o bydlení přijde, nebo se rozhodne pro jinou formu bydlení (např. sdílené), ani pak není z programu Housing First vyloučen. Nabídka podpory se váže k jedinci, nikoli k bydlení. Mladým lidem je potřeba při hledání nového bydlení pomáhat.

Právo na bydlení bez podmínek znamená, že bydlení a služby existují odděleně. Jinými slovy není pro přístup k bydlení třeba nejprve splňovat určité podmínky, jako například účast v programu, kde nedodržování pravidel vede k ztrátě nároku na bydlení nebo výpovědi.

Oddělení bydlení a služeb také znamená, že konkrétní služby, zejména v oblasti péče o duševní zdraví a klinické služby, nejsou situovány v místě, kde mladý člověk bydlí.²

2. v některých zemích (například v Kanadě) mohou být součástí některých modelů bydlení, vyžadovat plnění určitých podmínek. Za programy HF4Y je možné je považovat pouze v případě, že dotyčný mladý člověk: a) má skutečně na vybranou a učiní informované rozhodnutí účastnit se programu, b) zůstává klientem HF4Y i během účasti v programu, c) má přístup k trvalému bydlení i v případě, že z programu vystoupí nebo ho absoluuje.

Poskytovatelé HF4Y by měli usilovat o to, aby nebyl nikdo z klientů „vyhozen na ulici“, čili aby chování a činy mladého člověka nemohly vést k trvalé ztrátě bydlení. Důležité je, aby pracovníci poskytující podporu v rámci HF4Y nikdy nerezignovali a k rizikovému chování nebo událostem, jež vedou k ztrátě bydlení, přistupovali jako k událostem, ze kterých se lze „poučit“. Přitom by měli vynaložit veškeré úsilí, aby dotyčnému mladému člověku pomohli najít jiné bydlení.

2) VLASTNÍ VOLBA, VLASTNÍ HLAS A SEBEURČENÍ

HF4Y vychází z lidských práv a je zaměřen na klienta. Proto je kladen důraz na možnost volby bydlení i podpory. Nejlépe se mladí lidé rozhodnou, pokud mají k dispozici dostatek informací, na jejichž základě si mohou kompetentně vybrat z nabízených možností. Při podpoře vlastního výběru mladého klienta je třeba vzít v úvahu jeho věk a úroveň chápání (zejména v případě jeho opožděného vývoje a/nebo mozkové disfunkce) a posoudit, do jaké míry jeho rozhodování ovlivňují. Ve složitějších případech mohou být k dispozici jen omezené možnosti, což je přijatelné, pokud klientovi dostupné možnosti stále umožňují mladým lidem, aby si vybrali řešení, které preferují.

„Vlastní hlas“ znamená, že klienti přicházejí s nápady, názory a poznatky, jež je třeba nejen brát na vědomí a respektovat, ale také zohledňovat při spolupráci s nimi. Jinými slovy by se měli mladí lidé aktivně zapojovat při navrhování a hodnocení daného programu HF4Y a mít možnost poskytnout zpětnou vazbu ohledně podpory, které se jim dostává. Koncept sebeurčení zdůrazňuje, že jsou to sami klienti, kdo řídí svůj život, a je proto třeba podporovat je ve vlastním rozhodování, z něhož se posléze mohou poučit.

I možnost volby má své meze

Když hovoříme o „volbě“, chápeme, že žádný jedinec nemá úplnou volnost v rozhodování a nemůže si dělat, co chce a kdy chce. Totéž platí pro kohokoli c jakékoli společnosti. Je však třeba podporovat mladé lidi v samostatném rozhodování, aby se mohli ze svých chyb či úspěchů poučit.

Je také třeba vzít na vědomí, že chápání a rozhodování osob v rané fázi adolescence či s omezeními (např. s mozkovou disfunkcí, opožděným vývojem a/nebo fetálním alkoholovým syndromem) může být kontraproduktivní a způsobovat problémy. V takovém případě je třeba dané možnosti a výběr s klientem dostatečně prodiskutovat, aby jeho rozhodnutí byla proveditelná a rozumná z krátkodobého i dlouhodobého hlediska.

Vlastní volba neznamená „Dělej si, co chceš“.

Význam je tento: „Tohle jsou dostupné možnosti, které splňují kritéria HF4Y, toto jsou jejich pro a proti, tady jsou doporučení vzhledem k tvé situaci atd. Co bys rád dělal a jak ti můžeme pomoci?“

Uplatňování volby

V kontextu HF4Y tedy „možnost volby“ znamená, že mladí lidé mohou sami rozhodovat o tom, jaké budou jejich cíle a budoucnost, jaké služby budou využívat a odkdy (případně kdy přestanou). Pracovníci s mladými lidmi spolupracují podle zásad přístupu zohledňujícího silné stránky. Pomáhají jim vnímat jejich silné stránky a výzvy a podle nich dále rozvíjet a upravovat jimi definované cíle.

Mladí lidé musí mít možnost rozhodovat o lokalitě a typu bydlení, kam se má nastěhovat (např. v jaké se nachází čtvrti, zda jde o malé sdílené bydlení, nebo rozptýlené atd.). Někteří mladí lidé si přejí nezávislý a samostatně situovaný byt, zatímco jiní mohou mít pocit, že by jejich potřebám lépe vyhovoval menší sdílený model bydlení. Výběr ovšem může být omezený finanční dostupností a tím, jaké byty jsou v místě k dispozici. Mladí lidé bez domova, podobně jako kterýkoli mladý člověk, někdy upřednostňují možnost žít se spolubydlícími (což může zároveň představovat jedinou finančně dostupnou možnost).

3) POZITIVNÍ ROZVOJ MLÁDEŽE (PYD) A ORIENTACE NA OBEČNÉ PROSPÍVÁNÍ (well-being)

V rámci zavedeného modelu Housing First se praxe nezaměřuje jen na uspokojení základních potřeb klientů, ale také na podporu jejich zotavení (recovery). To je ústředním bodem modelu Pathways to Housing i [At Home/Chez Soi](#). U dospívajících je třeba vycházet ze znalostí o vývoji dětí a mladistvých a zároveň je třeba brát v úvahu, že velká část mladých lidí, kteří se ocitli bez domova, prožila nějaké trauma. Výzkumy opakovaně ukazují, že většina mladých lidí, kteří žijí na ulici, pochází z domácností, kde docházelo k fyzickému, pohlavnímu i psychickému zneužívání, k násilí a napadání, zanedbávání péče, případně byli vystaveni domácímu násilí a podobně (Gaetz & O'Grady, 2002; Karabanow, 2004; Rew a kol., 2001; Tyler & Bersani, 2008; Van den Bree a kol., 2009). Navíc, jakmile se mladí lidé ocitnou na ulici, jsou i zde často vystaveni násilí (Gaetz a kol., 2010) a sexuálnímu vykořisťování. Podobně traumatické situace mohou narušit kognitivní vývoj, schopnost rozhodování a navazování citových vazeb.

Orientace na zotavení (recovery) se zaměřuje na prospívání jedince (well-being), tzn. že se nespokojíme s pouhým poskytnutím bydlení a minimální podpory, ale pomáháme budovat zázemí, rozvíjet sebedůvěru, zdraví a odolnost. To znamená, že mladým lidem zajistíme přístup k celé škále podpory, která jim umožní pěstovat a udržovat nejrůznější aktivity, od společenských přes rekreační, vzdělávací, pracovní až po ty, co jim pomáhají se připravit na trh práce, vzdělávání apod. Model HF4Y je orientovaný na „pozitivní rozvoj mládeže“, nezaměřuje se tedy jen na rizika a klientovy slabé stránky, ale i na budování a posilování těch silných.

Přístup zaměřený na pozitivní rozvoj mládeže (PYD):

- 1. Pojmenuje klientovy silné stránky za účelem budování jeho sebedůvěry a pozitivního vnímání sebe sama.
- 2. Pracuje na vylepšení klientových schopností komunikace a řešit problémy.

- 3 Buduje a posiluje přirozené zdroje podpory, včetně rodinných vztahů.
- 4 Pomáhá klientům stanovovat si osobní cíle.
- 5 Pomáhá klientům dostat se k možnostem dalšího vzdělávání a uvědomit si osobní zájmy.

Pokud přijmeme přístup orientace na pozitivní rozvoj mládeže (PYD), významně to ovlivní naši praxi. Konkrétně to bude znamenat, že nástroje pro vyhodnocení a řešení případů nebo správa dat budou muset zahrnovat rizika i silné stránky klienta. Celý program HF4Y a podpora v podobě case managementu musí stát na porozumění vývojových potřeb dospívajících (fyzických, kognitivních, emocionálních a sociálních). Je třeba stavět na silných stránkách klientů, na jejich nadání a sněch a pracovat společně s nimi na posílení ochranných faktorů a odolnosti. Orientace na pozitivní rozvoj mládeže (PYD) v rámci HF4Y znamená, že může být třeba podporovat klienty i řadu let. Program HF4Y zdůrazňuje, že na mladé lidi není možné naléhat, aby přijali co nejrychleji zodpovědnost nezávislých dospělých. Namísto toho je jim třeba zajistit dlouhodobou podporu, aby se u nich mohly plně vyvinout schopnosti, sebedůvěra a finanční stabilita, které jsou nezbytné k dosažení nezávislosti.

Přístup citlivý k traumatu (Trauma-Informed Care – TIC)

Mnozí mladí lidé byli vystaveni traumatickým událostem (např. fyzickému, psychickému a citovému zneužívání apod.), ať už doma nebo na ulici (tam se často stávají oběťmi vykořisťování nebo trestné činnosti), proto musí HF4Y využívat přístup citlivý k traumatu. Prožitá trauma má dopad na kognitivní vývoj, rozhodování, motivaci, ovlivňuje reakce mladých lidí na stres, zvládání agresivity a vzteku. Trauma také může klienta v mnohém omezovat. Přístup citlivý k traumatu umožňuje klientům zotavení (recovery) a nabízí podporu. Protože trauma může klienta v mnohém omezovat, znamená přístup citlivý k traumatu, že cokoli, co program HF4Y nebo systém dělá, je založené na uznání existence traumatu a na tom, že zotavení (recovery) a podpora musí být součástí práce s mladými lidmi.

Přístup citlivý k traumatu znamená cílené zavádění principů, strategií a postupů, jež mají zvýšit klientovo bezpečí a předejít opakované traumatizaci. Nemusí nezbytně řešit traumatické zážitky přímo prostřednictvím léčebné intervence (Kirst a kol, 2017; Elliott a kol., 2005; Fallot a Harris, 2005). Organizace mohou praktikovat přístup citlivý k traumatu například tím, že své pracovníky náležitě vzdělají a klienty zapojí do rozhodování ohledně podpory, aby pro ně vytvořily bezpečné a nápomocné prostředí k zotavení. Pokud je jedním z hlavních klientových cílů prospívání, podpora HF4Y jim musí pomoci k zotavení tak, že nejprve společně určí zdroj traumatu, poté zvolí strategii k zvládnutí emocí a hladiny stresu a úzkosti a umožní klientovi, aby měl pocit, že má svůj život pod kontrolou. Vyřešit staré trauma může být běh na dlouhou trať a často je třeba nejprve se aktivně a průběžně zaměřit na jiné cíle, například vzdělání či zaměstnání.

HF4Y tedy neklade důraz jen na úspěšný přechod k nezávislému bydlení, ale i na podporu zdravého přechodu do dospělosti. Podpora se musí významně soustředit na dosažení fyzické i emocionální pohody a osobního bezpečí. Ubytování a podporu je třeba uzpůsobit a nabízet s ohledem na vývojové potřeby a silné stránky konkrétního klienta a podpořit tak jeho prospívání a přechod do dospělosti.

4) INDIVIDUALIZOVANÁ PODPORA ŘÍZENÁ KLIENTEM BEZ ČASOVÉHO OMEZENÍ

Veškerá podpora se řídí klientovými přáními a bere v potaz, že je každý mladý člověk jedinečný a stejně tak i jeho potřeby. Někteří klienti budou potřebovat po zabydlení jen sporadickou nebo žádnou podporu, zatímco jiní podporu budou potřebovat do konce života. Podpora může mít různé podoby: od intenzivního case managementu (ICM) až po asertivní komunitní léčbu (ACT). Jednotlivcům by měla být zajištěna „celá škála možné léčby a podpůrných služeb, které jsou dobrovolné, uzpůsobené konkrétnímu klientovi, kulturně adekvátní a přenositelné (zvláště v oblasti duševního a fyzického zdraví, užívání návykových látek, zaměstnání, vzdělávání)“ (Goering a kol., 2012: 12).

„Pracovníci HF4Y musejí směřovat své úsilí na pozitivní rozvoj mládeže a rozvoj jejich životních dovedností. V zásadě jakákoli interakce mezi pracovníkem HF4Y a klientem představuje příležitost tyto dovednosti budovat.“

Kim Ledene

ředitelka Housing and Shelter,
Boys and Girls Club of Calgary

Podpora může řešit stabilitu bydlení, potřeby týkající se duševního a fyzického zdraví, vzdělávání, zapojení na trhu práce i schopnosti zvládat život jako takový. Je důležité mít na paměti, že klient může dané bydlení opustit, avšak podpora ho vždy následuje.

Aktivní zapojení bez nucení

Nezapomínejme, že ústřední filosofií Housing First je, že klient má přístup k podpoře, jakou potřebuje, takovým způsobem, jaký si sám vybere. Skutečnost, že mají mladí lidé na výběr, ovšem neznamená, že musí být podpora v rámci case managementu zprostředkována zcela pasivním způsobem. **Aktivní zapojení bez donucení** je „asertivní, avšak neagresivní způsob, jak pracovat s klienty Housing First“ (Pleace, 2016: 34).

K tomu je třeba mít na paměti:

- 1 Podpora musí mít pružný časový rámec. Poskytování podpory po jeden, dva nebo i tři roky nebude mladým lidem s největší pravděpodobností stačit, zvláště pokud jde o klienty mladší 18 let a/nebo ty, kteří prožili traumata či mají složitější vývojová, duševní a fyzická omezení.
- 2 Potřeby dospívajících se budou s časem měnit, povahu a rozsah podpory je tedy nutné neustále přizpůsobovat. Individualizovaný plán podpory musí vzít v úvahu vývojové změny, klientovy schopnosti i možnosti, zralost a úroveň nezávislosti.
- 3 To, co si pracovník myslí, že konkrétní klient potřebuje nebo chce, ještě nemusí být totéž, co si klient sám skutečně přeje.

- 4 Budování důvěryhodného vztahu s mladým člověkem, aby se mohl zapojit do tohoto druhu práce, může trvat dlouho.
- 5 Klienty je třeba podporovat, aby se zaměřili na pozitivní změny a učili se ze svých chyb.
- 6 Pokud jde o užívání návykových látek a závislosti, je třeba uplatňovat metodu Harm Reduction.
- 7 Pro mladé lidi, kteří zažívají trauma nebo mají jiná omezení, může být obtížné zapojit se a přijímat podporu, kterou potřebují.

Práce s některými mladými lidmi může být náročná a pracovníci mohou pociťovat frustraci či zklamání nad tím, že dotyčný klient nedělá pokroky. Neměli bychom zapomínat na to, že pracovník klienta nepostrkuje ani nevede, nýbrž kráčí společně s ním cestou, již si klient sám vytyčí, a pomáhá mu dostat se do cíle. Každá taková interakce představuje pro mladého člověka příležitost získávat důležité životní dovednosti.

5) SOCIÁLNÍ ZAČLENĚNÍ A ZAPOJENÍ DO KOMUNITY

Mnozí mladí lidé bez domova nebo s nestabilním bydlením prožívají sociální vyloučení, což je jev, při němž je osobám zcela nebo částečně znemožněn přístup k společenským, ekonomickým, politickým a kulturním institucím a aktivitám dané společnosti.

K strategii HF4Y patří prosazovat sociální začlenění, a to tak, že klientům pomáhá budovat dovednosti a vztahy, jež jim umožní úplné začlenění a zapojení do dané komunity, vzdělávání a zaměstnání. K tomu je zapotřebí podpořit klienta, aby se zapojoval, a zajistit mu příležitost účastnit se smysluplných aktivit. Pokud jsou klienti ubytováni, ale zůstávají, nebo se stanou sociálně izolovanými, podepíše se to i na stabilitě bydlení. Sociální začlenění a zapojení do komunity hrají ve vývoji dospívajících a mladých dospělých zásadní úlohu. V kontextu HF4Y může jít o obzvláště náročnou a složitou práci.

Klíčové oblasti začlenění zahrnují:

- Bydlení, které klienty nestigmatizuje a neizoluje. Typ bydlení, jež klient potřebuje, se může časem změnit. Pracovníci, kteří se věnují mladým lidem bez domova, zdůrazňují, že pro ně – zejména u mladších teenagerů – osamělost a izolace představují neustálý zdroj obav, který zásadně ovlivňuje reintegraci.
- Příležitosti k sociálnímu a kulturnímu zapojení, díky němuž se vyvíjí pozitivní společenské vztahy a zvyšuje míra sociálního začlenění, zvláště u mladých osob jiného etnika či rasy, LGBTQ, přistěhovalců a dalších, jež jsou výrazněji vystaveny sociální izolaci či vyloučení.
- Budování přirozených zdrojů podpory. Všichni mladí lidé potřebují zdravé vztahy s přáteli a dospělými, což by měl být také cíl podpory. Patří sem i posilování vztahů s rodinou (ať už jsou jakékoli). Při tom je však třeba se řídit potřebou a přáními klienta. Mnozí mladí lidé opouštějí domov kvůli rodinným konfliktům, přesto je pro ně i nadále důležitá podpora rodiny a komunity, a to i pokud se ocitnou bez domova.

- Příležitosti k zapojení do smysluplných aktivit prostřednictvím vzdělání, zaměstnání, získávání odbornosti a trávení volného času.
- Kontakt s lidmi poskytujícími podporu. Pokud je rodinná a jiná přirozená podpora nedostatečná, případně neexistuje, může klientům prospět pozitivní vztah s profesionálem, například s lékařem, terapeutem, sociálním pracovníkem atd.

HF4Y

HF4Y – FILOSOFIE A PROGRAMOVÝ MODEL

HF4Y JAKO FILOSOFIE

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ A ZAVÁDĚNÍ HF4Y

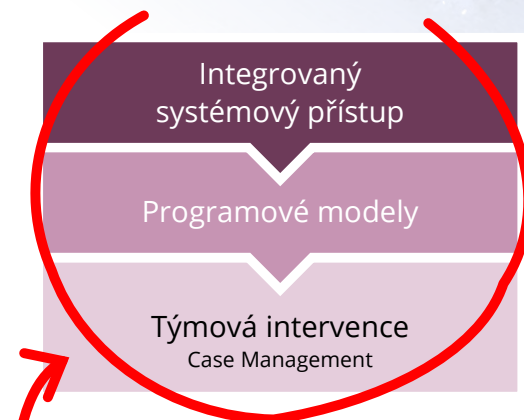
Jako filosofie může HF4Y a její hlavní principy poskytnout komunitě či organizaci základní vodítka, jimiž se budou řídit cíle, výsledky, spolupráce i praxe. V rámci komunitního plánování to znamená, že daný místní systém se celkově řídí klíčovými principy HF4Y. Veškeré služby by měly buď přispívat k prevenci bezdomovectví dospívajících nebo jim zajistit okamžitý přístup k bydlení a podpoře, aby byla jejich zkušenost s bezdomovectvím co nejkratší a neopakovala se.

To samozřejmě neznamená, že veškeré krizové služby a možnosti/modely bydlení jsou programy HF4Y. Spíše existují v jeho rámci a podporují širší systémovou strategii, která se drží hlavních principů.

K příkladům takových služeb a modelů bydlení patří:

- 1 Programy rychlého zabydlení (Rapid Rehousing), kde je možné aplikovat HF4Y, ale podpora je méně intenzivní a je poskytována po omezenou dobu. Metodou case managementu může být v tomto případě Critical Time Intervention (CTI).
- 2 Modely trvalého bydlení, které se pojí s podmínkami, například s abstinencí a/ nebo povinnou školní docházkou či za-městnáním.

FILOSOFIE

Je důležité určit, zda je HF4Y program, nebo filosofie – ve skutečnosti je obojí.

Jde o to, což je třeba zdůraznit, že různé modely bydlení a podpory mohou být součástí komunitní strategie a mohou podporovat cíle Housing First, aniž by byly nutně považovány za HF4Y. Obdobně zatímco hlavní služby jako školy a zdravotnická zařízení práci HF4Y podporují, samy o sobě programem Housing First nejsou. Spojuje je až integrace do modelu služeb řízeného zásadami HF4Y.

Nicméně pokud komunita nabízí jen takové programy a nedisponuje žádnými HF4Y, jež by se řídily touto programovou příručkou, není možné tvrdit, že jde o komunitu HF4Y.

Je důležité uvést, že v určitém kontextu sice mají mladí lidé právo na bydlení (zejména v některých evropských zemích), toto právo se však může pojit s podmínkami, které jsou v rozporu se základními principy HF4Y (např. s nezbytným oddělením bydlení od služeb). V takových případech se systém bydlení mladých lidí bez domova popisuje příhodnějším „Housing Led“ (tedy „vedoucí k bydlení“), nikoli „Housing First“ (tedy „Bydlení především“).

HF4Y A SYSTÉMOVÁ INTEGRACE

V prostředí, kde se místní plánování programu řídí klíčovými principy HF4Y, je důležité, aby byl zvolen přístup systémové integrace. To znamená, že v rámci „systému podpory“ veškeré služby a složky programu spolupracují, aby klientovi umožnily získat bydlení (či předejít jeho ztrátě) a podporu, kterou potřebuje. Sem patří nejen programy HF4Y, ale i další přidružené služby, například terénní programy, azylové domy, podporované bydlení a další organizace zaměřené na dospívající populaci.

„Je třeba založit systém podpory v souladu s Housing First.“

Wally Czech,

vedoucí výcviku,
Canadian Alliance to End
Homelessness

Přístup v podobě integrovaného systému se musí zabývat také běžnými systémy a službami, které mohou přispívat k bezdomovectví mladých lidí, například vzdělávacím a soudním systémem nebo systémem péče o dítě. Ví se, že značné množství mladých lidí bez domova prošlo systémem ústavní péče (Nichols, 2013; Nichols a kol., 2017) a je nezbytné, aby tyto instituce spolupracovaly s poskytovateli služeb, jež řeší bezdomovectví mladých lidí. Společně mohou zajistit hladký a udržitelný přechod k bydlení s odpovídající podporou. Mladí lidé by nikdy neměli být propuštěni „na ulici“, ať už opouštějí ústavní péči z vlastní vůle nebo systému „odrostou“.

Dále je třeba, aby systém nastavil financování a veřejné politiky tak, aby byly v souladu s klíčovými principy HF4Y. Při zavádění integrovaného systému HF4Y může být překážkou, pokud širší systémy, jež zajišťují financování a směrnice, nesouzní s klíčovými principy HF4Y. Je třeba nepodcenit tuto část a pokusit se tyto zdroje a zájmy s HF4Y sladit. Cílem je vytvořit změnu systémů tak, aby dokázaly bezdomovectví mladých lidí předcházet a ukončovat.

KOLEKTIVNÍ DOPAD

Strategie kolektivního dopadu patří ke klíčovým organizačním metodám, které mohou zlepšit plánování v systémech HF4Y. Již léta se mluví o tom, že je třeba přestat řešit společensky složité problémy oddělenými přístupy jednotlivých sektorů. Nicméně, ani přes **tuto** snahu se často **nedaří** dosáhnout zásadního posunu v myšlení, jenž by přispěl ke změně v přístupu společnosti i jednotlivých systémů k danému problému. Kolektivní dopad vyzývá jednotlivé aktéry, kteří se nějak dotýkají pečlivě definovaného tématu, aby společně vytvořili a realizovali plán, který by zásadně ovlivnil výsledky v dané populaci.

O uplatňování přístupu kolektivního dopadu je k dispozici řada materiálů. [Youth Homelessness Community Planning Toolkit](#) (soubor nástrojů pro komunitní plánování strategie k prevenci a ukončování bezdomovectví mladých lidí) kanadské organizace A Way Home Canada podrobně popisuje, jak tuto metodu využívat při řešení bezdomovectví mladých.

PROGRAMOVÉ MODELY

Housing First je možné považovat za program, pokud ho coby metodu poskytování služeb nebo souboru aktivit provozuje nějaká organizace. Jinými slovy, pokud daný program důsledně dodržuje hlavní principy HF4Y a model poskytování služeb se snaží řešit v širším měřítku potřeby, které mladým lidem zajistí nejen nezávislost, ale také úspěšné dosažení úplné dospělosti a prospívání. Programy HF4Y by měly být věrné modelu, jeho hodnotám a klíčovým principům, nicméně mohou – a měly by – být přizpůsobeny místním podmínkám i co se týče rozsahu stávajících služeb a podpor.

Je třeba upozornit, že jak obliba HF4Y narůstá, dochází také často k tlaku, aby se tento model uplatňoval způsobem, který není v souladu s výše definovanými principy. Často jsou důvodem problémy s financováním a/nebo jde o případy, u nichž se konkrétní potřeby dospívajících a mladých dospělých nesetkaly s pochopením či nejsou respektovány, počet klientů na jednoho pracovníka je příliš vysoký nebo daná organizace neuplatňuje přístup Harm Reduction.

Tak mohou vznikat “naředené” verze programu Housing First s vysokým počtem klientů na pracovníka a také programové modely, jež se podobají

tomu pro dospělé tím, že mají přísnější časové limity, omezenější rozsah podpory a uplatňují pravidla pro dospělé. Ty by ovšem neměly být považovány za programy HF4Y, nýbrž za programy Housing First, které přijímají i mladé lidi. Jak však prokázal průzkum účinnosti, tradiční modely Housing First, uplatňované u osob mladších 25 let, nevykazují tak dobré výsledky (Kozloff, 2016).

„Je nezbytné, aby politika a hodnoty organizace, která poskytuje program Housing First, byly v souladu s hlavními zásadami. Viděl jsem programy, které hodně zápolily, protože jejich zaštiťující organizace plně nepodporovala všechny klíčové principy.“

Wally Czech,

vedoucí výcviku,
Canadian Alliance to End
Homelessness

FILOSOFIE

Housing First jako programový model typicky cílí na osoby, které jsou chronicky bez domova a trpí duševními poruchami či závislostmi na návykových látkách. V zásadě je to proto, nějaká forma prioritizace (jedné cílové skupiny) je nezbytná. Pokud jsou totiž zdroje omezené, je třeba nejprve obsloužit ty nejpotřebnější.

HF4Y je přístup vycházející z lidských práv a jeho filosofie i klíčové principy by měly být uplatněny na všechny mladé lidi, jimž hrozí nebo zažívají bezdomovectví. Filosofie a klíčové principy HF4Y by měly být hlavními vodítky při tvorbě strategií, které se zaměřují na řešení bezdomovectví mladých lidí tak, aby všem byla zajištěna potřebná podpora. Důkazy totiž jasně ukazují, že pokud dovolíme, aby se mladý člověk ocitl a zůstal bez domova po dlouhou dobu, tak může riziko vykořisťování a kriminální viktimizace společně s útrapami života na ulici vážně ohrozit jeho fyzické i duševní zdraví a také může zvýšit riziko užívání návykových látek, závislostí a chronického bezdomovectví (Gaetz, 2014; Gaetz a kol., 2016). Proto také musíme vážně zvážit roli HF4Y coby preventivního programu pro mladé lidi, kteří sice momentálně bydlí, ale patří k výrazně ohrožené skupině.

V rámci strategie by se měla stanovit prioritní populace – tou by měla být například skupina mladých lidí, kteří zažívají chronické bezdomovectví. Místní komunity se ovšem mohou rozhodnout přizpůsobit model HF4Y potřebám specifické subpopulace nebo jej upravit a použít v rámci prevence.

ADAPTACE MODELU HF4Y

Možné příklady:

- HF4Y, který cílí na mladé lidi, kteří prošli systémem náhradní péče – studie [Without a Home](#) (Bez domova) odhalila, že 57 % mladých lidí bez domova někdy bylo v náhradní péči a 47 % se někdy ocitlo v pěstounské nebo ústavní péči. HF4Y se dá upravit tak, aby byl vhodný pro mladé lidi, kteří opouštějí systém náhradní péče, i pokud momentálně nejsou bez domova.
- HF4Y pro mladé lidi, kteří opouštějí nápravně výchovná zařízení – výzkumy ukazují, že pokud jedince propustíme z vězení na ulici, výrazně to zvyšuje riziko, že se trestné činnosti dopustí znovu. HF4Y se dá upravit a využít jako přechodná podpora pro mladé lidi, kteří buď opouštějí nápravně výchovný systém pro dospělé nebo vězeňské zařízení pro mladistvé.

JAK VŠE SKLOUBIT DOHROMADY

Účelem rozlišování mezi HF4Y coby filosofií, systémovým přístupem a programem je jasnější pochopení, co HF4Y je a co není. V ideálním případě by se všechny systémy a úrovně praxe měly sjednotit a věrně uvést klíčové principy do praxe, aby se ukázalo, co v praxi funguje dobře a kde je třeba provést změny.

Dokud model nezíská silnější postavení ve veřejné politice, v praxi (na všech úrovních veřejné správy) i ve společnosti, tak se může stát, že jeho klíčové principy nebudou dodržovány a uplatňovány důsledně. Obec ovšem může začít plánovat a připravovat změny ve spolupráci se vzdělávacími a zdravotnickými zařízeními podle modelu HF4Y, aniž by formálně program HF4Y realizovala, a to tím, že začne u systému služeb a intervencí pro mladé lidi bez domova uplatňovat klíčové principy HF4Y. Sice pak nejde o programy Housing First, ale nabídka různého bydlení a poskytovatelů služeb, kteří s mladými lidmi pracují (např. školy, nemocnice, nápravně výchovná zařízení atd.), představují části většího systému, který může společně usilovat o dosažení cílů programu HF4Y.

Čím víc budou komunity využívat a přizpůsobovat HF4Y a přitom dodržovat klíčové principy programového modelu, tím spíš se nám podaří uspět v prevenci a ukončování bezdomovectví u mladých lidí.

MODELY BYDLENÍ

JAKÉ TYPY BYDLENÍ JSOU VHODNÉ V KONTEXTU HOUSING FIRST PRO MLADÉ?

K hlavním principům HF4Y patří klientova vlastní volba, vlastní hlas a seburčení. Jde tedy o to, že by mladí lidé měli mít možnost mluvit do toho, jaké získají bydlení a kde se bude nacházet. Někdy je trochu sporné, jaký typ bydlení by měl program Housing First mladým lidem poskytovat. Programy Housing First upřednostňují samostatné bydlení, které je rozptýlené po městě, což alespoň v Severní Americe znamená bydlení od soukromých pronajímatelů, ale může to také znamenat obecní sociální bydlení. V rámci programu HF4Y je samostatné bydlení kýženým bydlením pro všechny mladé lidi a preferovaným typem bydlení pro mladé lidi bez domova.

Pokud ovšem vezmeme v úvahu vývojové potřeby mladých lidí a právní omezení, která se vztahují na pronajímání bytů nezletilým, tak si uvědomíme, že je ideální a vhodné nabízet větší škálu možností.

V některých zemích (například v Irsku a ve Skotsku) nabízejí programy HF4Y výhradně samostatné a rozptýlené bydlení. To je v souladu s hlavními principy, které doporučují oddělit bydlení od služeb, i s principem, že klient nepřijde o bydlení, ani pokud program opustí. Pokud ovšem klient podobné bydlení nechce nebo pro něj není vhodné, může mu program nabídnout jiné bydlení, které lépe odpovídá jeho vývoji a věku.

V jiných zemích (např. v Kanadě), kde systém podpory není tak rozvinutý, mohou být mladým lidem v programu HF4Y nabídnuty i jiné možnosti bydlení, například přechodné (tranzitní) bydlení, pokud jsou dodrženy následující podmínky:

- 1 Mladý člověk má skutečnou možnost volby a učiní informované rozhodnutí o účasti v alternativním bytovém programu.
- 2 Mladý člověk zůstává v programu Housing First klientem a u pracovníka HF4Y, a to i pokud momentálně využívá bytový program, který se pojí s podporou a potenciálními podmínkami (a klient to chápe a souhlasí).
- 3 Mladý člověk má podporu při hledání jiného bydlení – zejména samostatného – po opuštění programu. Nemělo by se tedy stát, že přijde o bydlení a podporu po skončení programu.
- 4 Pro mladé lidi v HF4Y existuje jasná cesta, jak se eventuálně dostat do samostatného bydlení a udržet si jej.

V jakémkoli kontextu je Housing First v první řadě o vlastní volbě, což znamená, že vždycky musí existovat více možností. V tomto případě musejí navíc dané možnosti odpovídat věku a vývoji klienta.

Ohledně bydlení je třeba vzít v úvahu skutečnost, že typ bydlení, který si dospívající klient vybere podle toho, co v daném okamžiku považuje za nejlepší, mu možná nebude vyhovovat natrvalo. „Mladý člověk musí mít možnost změnit názor a zkusit něco jiného, pokud mu původní volba nevyhovuje, podpora ho přitom musí následovat i do nové formy bydlení.“ (Wally Czech, vedoucí výcviku, CAEH)

HF4Y Z PERSPEKTIVY PRONAJÍMATELE

Možné příklady:

Pronajímatel musí být flexibilní, pokud jde o prosazování svých podmínek a postupů, jejich rigidním vymáháním by mimoděk mohl pronájem ohrozit. Například pokud jde o zaslání upozornění na nedoplatek či upozornění na zahájení soudního řízení, je vhodné předat je nájemníkovi osobně a vysvětlit jejich plný význam. V rámci projektu realizovaného Almond Housing Association a organizací Rock Trust jsme narazili hned na několik případů, kdy bychom mladé lidi ztratili, pokud bychom postupovali standardním způsobem. Jsou na vyhazov tak zvyklí, že si i běžné dokumenty vyloží jako výpověď z pronájmu.

Pro úspěch Housing First je třeba, aby pronajímatel přehodnotil své postupy. Program Housing First mění systém a dělá jej lepším. Naše zkušenost ukázala, že příkladná práce jednoho zapáleného bytového pracovníka dokáže pozitivně ovlivnit práci všech ostatních – mnohem lépe teď chápou, jakým překážkám musejí mladí lidé čelit, zvláště ti, kteří opouštějí systém státní péče.

Mezi podpurným týmem a pronajímatelem je třeba udržovat pozitivně naladěnou a pravidelnou komunikaci, a to oběma směry.

Tracey Longworthová

bytové sdružení Almond Housing Association

ROZSAH PODPORY

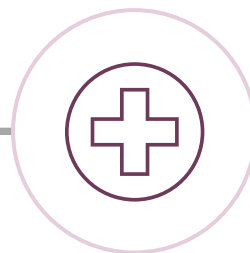
Je prokázáno, že když mladí lidé bez domova získají bydlení, výsledek není vždy ideální a stabilita jejich bydlení je nepředvídatelná (Kozloff a kol., 2017). Pokud mladým klientům neposkytneme v širším rozsahu podporu, která je komplexní a odpovídající jejich vývoji, riskujeme, že je odsoudíme k životu v extrémní chudobě, k sociálnímu vyloučení a potenciálně i k bezdomovectví. Jinými slovy, pokud mladé lidi na této zásadní životní křižovatce nepodpoříme správně, nevědomky tím vytváříme budoucí dospělé, kteří už budou bez domova chronicky.

Model HF4Y nabízí širší rozsah podpory, než se obvykle pojí s programy Housing First zaměřenými na dospělé. Je totiž uzpůsoben potřebám vyvíjejících se dospívajících a mladých dospělých. Navíc hlavním cílem HF4Y není pouze poskytnout nezávislé bydlení, ale také podporovat úspěšný přechod k nezávislosti a prospívání (well-being). To se samozřejmě odráží i na nákladech programu, přístupu k case managementu, na objemu případů i na délce období, po které by měl mladý člověk v programu HF4Y setrvávat. Rozsah podpory je nastíněn v následujícím grafickém znázornění (obrázek 1):

Obrázek 1:
Rozsah
podpory

1 **PODPORA
BYDLENÍ**

2 **ZDRAVÍ
A POHODA**

3 **DODATEČNÁ
PODPORA**

4 **PŘÍSTUP
K VZDĚLÁVÁNÍ
A PŘÍJMU**

5 **SOCIÁLNÍ
ZAČLENĚNÍ**

PODPORA BYDLENÍ

Mnozí z těch, kdo někdy zažijí bezdomovectví, si dokážou sami najít bydlení a velké procento z nich už se do stejné situace nedostane.

Někteří ale potřebují bydlení s intenzivnější podporou. V některých kontextech poskytuje podporu v bydlení samostatný bytový pracovník. V modelu HF4Y je pracovník, který má klienta na starosti, zodpovědný i za zajišťování podpory v bydlení, což může být dobrý způsob, jak prohloubit vztah s klientem a dostat další druhy podpory ke klientům, jež není snadné zapojit.

Podpora bydlení zahrnuje:

- 1 **Pomoc se získáním bydlení** – Podpora při hledání a získávání bydlení, které je bezpečné, finančně dostupné a adekvátní.
- 2 **Udržení bydlení** – Jedna věc je bydlení získat, druhá udržet si ho a starat se o něj. Podpora v udržení bydlení znamená, že pomáháme klientům naučit se starat o byt, platit včas nájem, rozvíjet dobré vztahy s pronajímatelem a se sousedy nebo řešit komplikované situace s přáteli (např. hlučné a časté návštěvy atp.).
- 3 **Příspěvek na nájem** – Vzhledem k tomu, že mnohé z osob, které zažívají bezdomovectví, mají nižší vzdělání a nízké příjmy, měli by poskytovatelé pomoci zajistit mladým lidem státní finanční podporu. Ideálně v takové výši, aby nájem tvořil nejvýše 30 % jejich příjmu.
- 4 **Pomoc do začátku** – Poskytnutí bytového zařízení a vybavení.
- 5 **Podpora v případě nezdaru** – K zásadám úspěšného programu Housing First patří to, že nikoho „nevyhodí na ulici“. I proto jsou stabilita bydlení a zvládnání krizí klíčové. Pokud dojde k vypovězení klienta z bytu, situace se nevyvíjí úspěšně nebo si klient sám přeje jiný typ bydlení, case manager se postará o jeho přestěhování.
- 6 **Prevence vystěhování** – Rozsah intervencí a podpory v oblasti prevence vystěhování je rozebrán ve čtvrté části této příručky.
- 7 **Následná podpora** – I po dosažení určité stability bydlení klienta je doporučeno, aby s ním pracovník udržoval kontakt pro případ, že by vyvstaly potíže.

PODPORA ZDRAVÍ A POHODY (well-being)

Orientace na zotavení (recovery) je klíčem k úspěchu u Housing First. Klinická podpora je navrhována tak, aby zvyšovala duševní pohodu (well-being), snižovala dopady duševních onemocnění a problémů se závislostmi, zlepšovala kvalitu klientova života a podporovala jeho soběstačnost.

Ke klíčovým oblastem klinické podpory patří:

- 1 **Přístup ke zdravotní péči** – Získat přístup ke kvalitní zdravotní péči je důležité především u populace, která ji dříve neměla, zejména pak u jedinců s trvalými zdravotními problémy a omezeními. Důležitý je rovněž přístup k diagnostickému vyšetření, protože mnozí jedinci trpí omezeními či onemocněními, s nimiž jim může pomoci dodatečná podpora.
- 2 **Podpora duševního zdraví** – Velké procento mladých lidí, kteří jsou bez domova, se potýká s významnými duševními potížemi (Gaetz a kol., 2016). Mladí lidé by měli být systematicky podporováni, aby se nechali vyšetřit a zjistili více o svých duševních obtížích či specifických poruchách učení, a také aby v případě potřeby vyhledali odpovídající pomoc.
- 3 **Přístup citlivý k traumatu** – Mnozí z těch, kdo se ocitli bez domova, prožili před nebo po ztrátě bydlení trauma, a proto je nezbytné, aby pracovníci poskytující podporu praktikovali trauma informovaný přístup. Práce s klienty, kteří prožili trauma, se od ostatních liší. Je třeba chápat, že taková zkušenost může klienta paralyzovat, ovlivňovat jeho chování a rozhodování a může vést například k závislostem.
- 4 **Harm Reduction** – Programy Housing First by měly uplatňovat filosofii "harm reduction," (minimalizace rizik) a přístup, který je pro mladé lidi nejvhodnější. Není možné podmiňovat přístup k bydlení abstinencí. K mladým klientům, kteří se potýkají s nějakou závislostí na návykových látkách, je třeba přistupovat tak, aby se snížilo riziko, že ublíží sobě nebo svému okolí. Někteří klienti potřebují podporu při potížích způsobených užíváním návykových látek trvale. Harm Reduction je humánní, na klienta zaměřený a na důkazech založený přístup pro práci s osobami, které trpí závislostí. Jako takový by jim měl pomoci udržet si bydlení, snížit riziko sebepoškození, ublížení blízkým i komunitě, pomoci jim se zapojit do vzdělávání, rekvalifikace, zaměstnání a dalších smysluplných aktivit.
- **Zvyšování osobní bezpečnosti** – Osobní bezpečnost je u mladých lidí bez domova důležitá. Většina prožila fyzické, sexuální a/nebo citové zneužívání ještě předtím, než přišla o domov. Jakmile se takový člověk ocitne na ulici, je mnohonásobně vyšší pravděpodobnost, že se stane obětí trestné činnosti (Gaetz, 2004; Gaetz a kol., 2010). Dvě nedávné studie o bezdomovectví u mladých lidí v deseti městech zjistily, že skoro pětina z nich se stala obětí obchodování s lidmi (vesměs v rámci sexbyznysu) (Murphy, 2017). I když se mladí lidé dostanou z ulice, často zůstávají obětmi vykořisťování, což může mít podobu například nezvaných hostů u nich doma. Klíčovou součástí podpory orientované na prospívání je zajistit, aby byli klienti chráněni, stali se odolnými a osvojili si strategie, jak se takovému vykořisťování bránit.

6

Potravinová bezpečnost – Je jasné, že potrava je důležitá pro každého. Získáváme z ní živiny, které potřebujeme pro přežití. Pravidelná strava nám dodává energii k vykonávání základních činností, jako je chození do školy či do práce nebo péče o domácnost. U mladých dospívajících lidí je správné stravování důležité i pro správný růst a vývoj. Pokud nemáme dostatečný příjem potravy – a správných živin – snižuje to naši schopnost vykonávat potřebné činnosti a negativně to ovlivňuje naše zdraví. Nejjistějším způsobem, jak zajistit potravinovou bezpečnost, je postarat se o to, aby měli mladí lidé adekvátní zdroj příjmu.

7

Podpora zdravé sexuality – Zdravé sexuální vztahy jsou důležitým rysem fyzického, emocionálního i sociálního zdraví a pohody a ovlivňují jednotlivce každého věku. Mnozí z klientů byli bohužel už v raném věku vystaveni fyzickému a pohlavnímu zneužívání. Navíc jsou také mladí lidé, kteří stráví nějakou dobu bez domova, vystavováni předčasným sexuálním aktivitám, vykořisťování (včetně nátlaku na výměnu sexu za jídlo, přístřeší, peníze či společnost) a více jim hrozí sexuální napadení (Milburn a kol., 2009; Saewyc a kol., 2013; Gaetz, 2004; Gaetz a kol., 2010). V neposlední řadě mohou mladí lidé, kteří se považují za LGBTQ, čelit během přechodu k dospělosti dalším překážkám. Je tedy důležité, aby služby k sexuální rozličnosti klientů přistupovaly citlivě a s ohledem na genderové odlišnosti.

PŘÍSTUP K PŘÍJMU A VZDĚLÁNÍ

Nedostatečný příjem a nestabilní zaměstnání jsou známé rizikové faktory, které přispívají k tomu, že se jedinec vrací k bezdomovectví. Podle studie Without a Home (Gaetz a kol., 2016) nedokončilo 53 % účastníků střední školu (zatímco celostátní průměr těch, kteří střední školu nedokončili, je jen 9 %) a 50 % nebylo v daném okamžiku v zaměstnání, neúčastnilo se vzdělávání ani rekvalifikace. Chceme-li zvýšit dlouhodobou stabilitu bydlení mladých lidí, musíme podporovat ve vzdělávání a zaměstnávání nejen mladé lidi ohrožené ztrátou bydlení, ale i ty, kteří už se někdy bez domova ocitli.

1

Zapojení do vzdělávání a dosažení vzdělání – Mnohým z těch, kdo zažívají bezdomovectví, se nepodařilo ukončit střední školu, což je na trhu práce staví do nevýhodné pozice. Proto je vhodné podporovat mladé lidi, kteří mají zájem o nástup/návrat do školy.

2

Odborný výcvik, rekvalifikace – Někteří z těch, kdo se ocitli bez domova, mají málo pracovních zkušeností a prospěje jim výcvik či rekvalifikace, jež jim umožní získat práci, jakou by si přáli.

3

Příjem a zaměstnání – Mnozí jednotlivci nebudou potřebovat podporu ve formě vzdělání či rekvalifikace, postačí jim možnost získat zaměstnání. Někteří ovšem mohou být znevýhodněni onemocněním, zraněním nebo jinak, proto pro ně nebude snadné získat krátkodobé, střednědobé či dlouhodobé zaměstnání a budou potřebovat sociální dávky.

DODATEČNÁ PODPORA

Následující způsoby podpory mají zajistit stabilizaci bydlení a pomoci klientům a jejich rodinám ke zlepšení kvality života, začlenění do společnosti a potenciálně k dosažení soběstačnosti.

- 1 **Životní dovednosti** – Pro ty, kdo mají málo zkušeností s nezávislým životem či stabilním bydlením, je dobré zajistit nácvik životních dovedností, mentoring a individuální podporu, která se soustředí na zlepšení soběstačnosti a životních dovedností.
- 2 **Zastání** – Klienti mohou čelit překážkám při prosazování vlastních práv nebo v přístupu ke službám a podpoře kvůli jazykové bariéře, stigmatizaci nebo diskriminaci. Mohou mít také kvůli minulým zkušenostem problém vstoupit do určitého prostředí, například do institucí jako nemocnice nebo psychiatrické zařízení. V takových případech jsou mu poskytovatelé služeb nápomocni radou, podporou, zastáním nebo přepravou.
- 3 **Orientace v systému** – Umět se orientovat v systému je někdy náročné, proto je důležité poskytovat takovou podporu, která umožní, že si dokážou zajistit přístup k službám a podpoře, jež potřebují a mají na ně nárok.
- 4 **Peer podpora** – Pro jedince, kteří byli marginalizováni nebo prožili trauma, může být důležitý a prospěšný kontakt s osobou s podobnými zkušenostmi, s níž si mohou popovídat nebo získat její podporu. Projekt Turning Point Scotland a další Housing First projekty prokázaly, že podpora peerů, neboli pracovníků s životní zkušeností, jako má mladý člověk, zvyšovala stabilitu bydlení.
- **Podpora v rodičovství** – Někteří mladí lidé, jimž bezdomovectví hrozí nebo jej zažili, jsou už rovněž rodiči. Mohou potřebovat pomoc při rozvíjení rodičovských kompetencí a/nebo umožnění návratu dříve odebraných dětí zpět do péče.
- 6 **Právní poradenství a zastupování** – Obecně je u osob, které zažily bezdomovectví, pravděpodobné, že se tak či onak setkají s trestním řízením. Právní poradenství a zastupování jim pomáhá vypořádat se s celou řadou problémů, například s vleklými soudními spory, s nahromaděnými dluhy, které vznikly nezaplacením pokut (kriminalizace bezdomovectví) atd.

PODPORA SOCIÁLNÍHO ZAČLENĚNÍ

Klíčem k prospívání člověka je jeho schopnost pěstovat pozitivní vztahy s druhými, navazovat styky s komunitou a zapojovat se do smysluplných a naplňujících aktivit.

- 1 Navazování a posilování zdravých společenských vztahů** – Klienty je třeba povzbuzovat v navazování pozitivních vztahů s vrstevníky, s dospělými lidmi, se zaměstnavateli, kolegy, pronajímateli atd.
- 2 Zlepšení rodinné a přirozené podpory** – Rodina je důležitým zdrojem přirozené podpory jedince po celý život. Navázání a obnovení vztahů s rodinou je pro lidi, kteří byli bez domova, důležité, neboť přispívá k jejich dlouhodobé stabilitě v bydlení.
- 3 Zapojení a začlenění do komunity** – Pro prospívání jedince je důležitá i příležitost zapojit se do společnosti dle vlastního výběru – ať už jde o lidi a instituce v místě bydliště nebo o možnost navazovat kulturní vazby. (viz níže).
- 4 Kulturní vazby** – Kulturní a duchovní aktivity jsou pro řadu mladých lidí důležité (a možným zdrojem vztahů). Pokud po nich touží, měli by v nich být podporováni.
- 5 Zapojení do smysluplných aktivit** – Lidem je třeba poskytnout možnost účastnit se smysluplných aktivit, jako je výtvarné umění, sport nebo dobrovolnická činnost, aby se přiučili novým dovednostem, navázali vztahy a získali sociální schopnosti.

POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB

Nejen klíčové principy, ale i model poskytování služeb musí zohlednit potřeby dospívajících a mladých dospělých. Způsob poskytování podpory v programech Housing First, které pracují s dospělými, nemusí být nutně vhodný pro mladé lidi. Největší rozdíly mezi modelem HF pro dospělé a modelem HF pro mladé najdeme v oblastech jako jsou prioritizace, case management, doporučený počet klientů na pracovníka (case load) a výsledky programu.

PRIORITIZACE

Při zavádění Housing First je třeba stanovit kritéria, podle nichž se bude posuzovat, zda je program pro daného klienta vhodný, a kteří klienti budou do programu zařazeni přednostně. Protože jde o součást procesu plánování, je třeba mít přijímací, hodnotící a prioritizační procesy a také fi-

nancování speciálně pro mladé lidi. Pokud se používají stejné prioritizační nástroje pro dospělé i mladé osoby, může se snadno stát, že mladí lidé nedostanou podporu, kterou potřebují (prioritizační nástroje určené pro dospělé více zohledňují chronické bezdomovectví, těžké duševní poruchy a závislosti, kterými více trpí dospělí).

Prioritizace v HF4Y se dá chápat ve třech souvisejících rovinách

1 Zaprvé, rozhoduje se, kteří mladí lidé jsou nejpotřebnější a měli by mít při přijímání do programu Housing First přednost. Rozhodování probíhá v rámci procesu plánování a obvykle dostávají přednost dospívající, kteří jsou bez domova chronicky a trpí akutními duševními onemocněními a závislostmi, anebo obecně celá populace dospívajících bez domova jako taková (s vědomím, že zkušenost s bezdomovectvím je traumatická pro širokou škálu mladých lidí).

2 Zadruhé, organizace/instituce mohou rovněž cílit prostřednictvím specifických modelů programu HF4Y na konkrétní subpopulaci, která je jako taková ohroženější (např. mladé ženy, mladé oběti obchodu s lidmi, mladí LGBTQ lidé), nebo HF4Y používat jako preventivní strategii (pro dospívající opouštějící systém ústavní péče nebo vězeňská zařízení).

U PROGRAMU HF4Y

je třeba zvážit například tyto klíčové body:

- 1 Prioritizace
- 2 Zakotvení HF4Y do integrovaného systému
- 3 Výsledky programu
- 4 Případová práce a case management
- 5 Výcvik personálu a jeho kompetence
- 6 Počet klientů na pracovníka (case load)
- 7 Úspěšné projití programem
- 8 Nájem a peněžitá sociální dávky
- 9 Práce s pronajímateli

3

Zatřetí, při prioritizaci těch nejpotřebnějších lze uvažovat i nad dalšími faktory. To může například znamenat, že jsou zvažováni ti, kdo zatím domov mají (nebo právě o domov přišli) a nevykazují vysokou potřebnost podle tradiční hodnotící škály, avšak jsou považováni za ohrožené kvůli jednomu či více faktorům, včetně:

- a obzvlášť slabé či neexistující rodinné podpory,
- b ohrožení osobní bezpečí,
- c vážných duševních onemocnění a/nebo závislostí,
- d nucené práce v nebezpečných podmínkách (včetně sexuálního vykořisťování),
- e jiného znevýhodnění, které ovlivňuje rozhodování a úsudek, například poranění mozku nebo opožděný vývoj, aniž si to sám klient nutně uvědomuje,
- f vystavení silně negativním a traumatickým zkušenostem, včetně fyzického, pohlavního a citového zneužívání a zanedbávání,
- g propouštění z ústavní péče (ústavního zařízení pro děti, nápravně výchovného zařízení, hospitalizace v psychiatrické léčebně) bez plánu bydlení či podpory,
- h těhotenství, případně rodičovství,
- i nízkého věku.

Jakmile se rozhodne o prioritizačních kritériích, bude třeba učinit rozhodnutí, která upřednostní ty, kteří to nejvíce potřebují. Posuzování a rozhodování může probíhat s pomocí hodnotících nástrojů (u dospívajících je vhodné využít nástrojů hodnocení silných stránek, které zohledňují potřeby dospívajících a mladých lidí) a postupů, které berou v potaz, jak se klient hodnotí sám a jak jej vidí pracovníci, kteří ho podporují. Je vhodné vyhnout se takovým nástrojům hodnocení, které kladou přílišný důraz na klientovo vlastní ohodnocení a jejich výstupem je číselné skóre podle něhož se určuje pořadí klienta nebo se dělají rozhodnutí. Doporučujeme proto využít při hodnocení metody, které se zaměřují na silné stránky, neboť jsou při rozhodování velmi užitečné.

Youth Assessment Prioritization tool je nástrojem prioritizace mladých lidí, který byl vytvořen s ohledem na potřeby a silné stránky dospívajících a mladých lidí. Zahrnuje sebehodnocení mladých lidí i jejich hodnocení od pracovníků a pracuje i s dalšími poznatky, které skutečně pomáhají při rozhodování. Pamatujte však, že hodnotící nástroje jsou tu od toho, aby vám pomohly rozhodnout, nikoli aby rozhodovaly za vás.

ZAKOTVENÍ HF4Y DO INTEGROVANÝCH SYSTÉMŮ

Existuje celá řada veřejných, neziskových a dobročinných programů, které podporují mladé lidi a jejich rodiny. Bohužel tyto programy postrádají koordinaci a na většině míst může být složité se v nich orientovat. Proto je třeba vyvinout úsilí ke vzniku integrovaného systému péče, který se soustředí na klienta. Integrovaný systém musí být vytvořen tak, aby potřebám klientů vycházel vstříc včas a s respektem. Koncept „systému péče“ vychází z oblasti péče o duševní zdraví dítěte a léčby závislostí a je definován jako: „Přizpůsobitelná síť struktur, postupů a vztahů, ukotvená v hodnotách a zásadách péče, věnující se dětem a mladým lidem s vážnými poruchami emotivity i jejich rodinám tak, aby získali přístup k nezbytným službám a podpoře napříč administrativními a financujícími správními orgány.“ (Hodges a kol., 2006: 3).

Systém péče se nejlépe vybuduje prostřednictvím strategických partnerství a je dobré nepodceňovat jeho význam pro úspěch programů HF4Y. Nemůžeme dosáhnout důležitých výsledků, o které nám u dospívajících jde – což je nejen stabilní bydlení, ale i prospívání a úspěšný přechod do dospělosti –, pouze tím, že se spolehne pouze na sektor řešící bezdomovectví. Je třeba vytvořit přemostění mezi programem HF4Y, službami a sektory. V některých případech může zapojení „neobvyklých podezřelých“, například policie, vytvořit nový model pomoci a podpory. Ke vzniku takových partnerství by mělo docházet na začátku plánovacího procesu.

„Takže dáme dohromady všechny. A když si nejste jistí, jestli někoho přizvat, tak ho prostě pozvěte.“

Spolupráce je nezbytná po celou dobu. K jejím největším výhodám, zejména v počátečním stadiu, patří to, že ti, kdo se sejdou u jednoho stolu, mají od té chvíle jasně daný společný zájem, cítí, že jsou součástí něčeho, co je přesahuje, a mají vliv na výsledek. Tím se z nich místo odpůrců stávají zastánci.

Doporučil bych zapojit i ty, kdo říkají ne. Většinou oponují, protože jim záleží na jejich komunitě a mají pocit, že ji musí chránit. Zapojte je způsobem, který říká, že si jejich názorů a nápadů ceníte.“

Wally Czech,

citace ve studii
Gaetz a kol., 2013

VÝSLEDKY PROGRAMU

Definovat výsledky, kterých chceme u Housing First programů dosáhnout, je důležité. Jasně definované výsledky se musí srozumitelně pojít s cíly (a filosofií) programu a s modelem poskytování služeb. Výsledky, které jsou spjaty s cíly programu a podle nichž se řídí model poskytování služeb, uvádíme níže. Klíčovými rozdíly mezi HF4Y a HF pro dospělé jsou modely bydlení a podpory. Ty představují dobrý výchozí bod pro nastavování cílů a výsledků programu.

1 PODPORA BYDLENÍ

- Získání bydlení
- Udržení bydlení
- Rozšiřování vědomostí a dovedností, které se týkají bydlení a samostatného života
- Omezení pobytu v nouzovém ubytování

2 ZDRAVÍ A POHODA

- Vylepšení přístupu ke službám a podpoře
- Zlepšení zdravotního stavu
- Potravinová bezpečnost
- Zlepšení duševního zdraví
- Snížení škodlivých dopadů užívání návykových látek
- Posílení osobního bezpečí
- Zvýšení sebevědomí
- Zdravější praktiky v oblasti sexuálního života
- Zvýšení schopnosti zvládat nepříznivé situace a překonávat krize.

3 PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ A ZAMĚSTNÁNÍ

- Stanovení cílů v rámci vzdělání a zaměstnání
- Zlepšení účasti na vzdělávání
- Zlepšení dosaženého vzdělání
- Zlepšení účasti na rekvalifikaci
- Zlepšení účasti v pracovním procesu
- Zvýšení finančního bezpečí

4 DODATEČNÁ PODPORA

- Stanovení osobních cílů
- Zlepšení životních dovedností
- Lepší přístup k nezbytným službám mimo zdravotnický sektor
- Řešení právních a soudních záležitostí

5 SOCIÁLNÍ ZAČLENĚNÍ

- Vybudování přirozené podpory
- Zlepšení rodinných vztahů
- Zlepšení vztahů s komunitami dle výběru klienta
- Posílení zapojení a účasti na kulturním dění
- Zapojení do smysluplných aktivit

PŘÍPADOVÁ PRÁCE A CASE MANAGEMENT

Case management je osvědčený způsob, jak podporovat mladé lidi s komplexními potřebami a/nebo ty, kdo se ocitli v krizi. Lze využívat řadu metod a postupů (Milaney, 2011; Morse, 1998), v rámci HF4Y je ale důležité, aby case management byl při koordinaci a zajišťování služeb zaměřený na klienta (client-centred). Case management musí být založen na klientových silných stránkách a vycházet ze zásad pozitivního vývoje a budování životních dovedností dospívajících – těmito zásadami se musí řídit každá interakce s mladým klientem.

V praxi může být case management v závislosti na konkrétních potřebách klienta krátkodobý (např. Critical Time Intervention), může být ale i dlouhodobý nebo trvalý. Klíčové je, aby mladý člověk měl podporu tak dlouho, jak dlouho mu potrvá přechod do dospělosti, k nezávislosti a celkové pohodě (well-being). Dobrý case management vyžaduje, aby se na něm klient ochotně podílel. Vybudování potenciálně terapeutického vztahu může trvat. Case management byl coby klíčový prvek strategie k ukončení bezdomovectví (Milaney, 2011; 2012) definován jako týmový přístup založený na klientových silných stránkách. Tvoří ho šest zásadních aspektů:

- 1 **Spolupráce:** Skutečně týmový přístup několika osob z rozdílného prostředí, s odlišnými dovednostmi a odborností.
- 2 **Správné spárování služeb:** Služby zaměřené na člověka (person-centred) a vycházející z jeho komplexních potřeb.
- 3 **Case management s kontextem:** Intervence musí brát v úvahu věk, schopnosti, kulturu, pohlaví a sexuální orientaci klienta. Navíc je třeba chápat i strukturální faktory a osobní minulost (například násilí, pohlavní zneužívání či napadení) a toto porozumění promítnout ve zvolené strategii a způsobu zapojení.
- 4 **Správný typ zapojení:** Je třeba vybudovat silný vztah založený na vzájemném respektu, otevřenosti a naslouchání, bez hodnotících postojů a hájící klientovy zájmy.
- 5 **Koordinovaný a dobře řízený systém:** Integrace intervencí do širšího systému péče.
- 6 **Hodnocení úspěchů:** Pravidelné a průběžné hodnocení získávané podpory.

U mnoha mladých lidí je nejlepší zvolit case management, při němž má jeden koordinátor celkovou zodpovědnost za péči a podporu u daného klienta, a navíc také vystupuje jako zprostředkovatel a pomáhá klientům získat přístup k nezbytným službám a podpoře. Účinný case management pochopitelně nejlépe funguje v systému péče, který umožňuje napojení na nezbytné služby a podporu vzhledem k identifikovaným potřebám klienta.

Každý dospívající by měl mít klíčového pracovníka, který se, pokud možno, nemění. „Další možností je koncept sdílení případů, kdy je se všemi případy obeznámený celý tým, takže pokud aktuální potřeby klienta nemůže řešit určený klíčový pracovník, může ho zastoupit kdokoli z ostatních, zvláště pokud jsou další pracovníci specialisté na nějakou konkrétní oblast.“ (Wally Czech, vedoucí výcviku, Canadian Alliance to End Homelessness) V případech, kdy se klíčový pracovník, který má případ na starosti, potýká s nějakým konkrétním tématem nebo překážkou, může podporu zajistit další člen týmu, zvláště pokud je konkrétní problematika jeho doménou.

Klienti by měli čekat, že budou kontaktováni/navštěvováni minimálně jednou týdně podle svého přání či potřeby. Jen málokdo z těchto mladých lidí podporu kategoricky odmítne.

ZLEPŠENÍ RODINNÉ A PŘIROZENÉ PODPORY

Klíčovou součástí případové práce s případy je pomoc mladým lidem napravovat, budovat a zlepšovat vztahy s rodinou a rozšiřovat škálu přirozené podpory, k níž mají přístup do budoucna. Rodina má význam skoro pro každého a skutečně účinné řešení bezdomovectví mladých lidí musí zohledňovat roli, jakou může rodina – a potenciální narovnání poškozených vztahů s ní – sehrát ve zlepšení kvality dalšího života mladých lidí z ulice.

Mnozí mladí lidé bez domova, pokud ne většina, touží po rodině, a to dokonce i ti, kteří vyrostli v neutěšených podmínkách. Studie *Without a Home*, která se zabývala bezdomovectvím mladých lidí, uvádí, že 72 % z nich udržuje i nadále styk alespoň s jedním příbuzným a 78 % touží po zlepšení vztahů s rodinou. Vnímání toho, co je rodina, se různí v závislosti na individuální zkušenosti (např. vyrůstání u prarodičů) a kulturním prostředí. Z tohoto důvodu je důležité, aby pojem "rodina" byl definován s pomocí klienta nebo samotným klientem.

Přirozená podpora „zvyšuje kvalitu života a pocit bezpečí“ a může zahrnovat rodinu, přátele, milostné partnery, sousedy, terapeuty, spolupracovníky, členy týmu, spolužáky a další vztahy, které vytvářejí naši sociální síť. Dává nám pocit, že někam patříme a navozuje pocit bezpečí, sebevědomí a identity. Navíc může přirozená podpora uspokojovat nejen potřeby citové, ale i fyzické a kulturní (The Change Collective, 2017: 4).

Z perspektivy case managementu má zlepšování rodinné a přirozené podpory na mladé lidi pozitivní dopad a poskytuje jim dodatečnou podporu, čímž odlehčuje v povinnostech přiděleným pracovníkům. Na druhé straně může řešení rodinných vztahů představovat další složitý úkol.

ÚLOHA BYTOVÉHO PRACOVNÍKA

V mnoha programech HF4Y je úloha „bytového pracovníka“ oddělená od zbytku týmu, který se stará o klienty. Daný pracovník vesměs vyhledává pronajímatele a řeší otázky kolem pronájmu, čímž umožňuje case managerům soustředit se na jejich vlastní práci.

Ve spolupráci s klientem a case managerem pomáhá bytový pracovník vyhledat pro klienta vhodný byt. Jako hlavní spojka mezi pronajímatelem a nájemcem bytový pracovník vytváří a udržuje s pronajímatelem trvalý vztah postavený na důvěře a je první, koho pronajímatel v případě problémů kontaktuje. Oddělení role bytového pracovníka od podpůrného týmu umožňuje, aby case manager nemusel řešit případné spory mezi pronajímatelem a nájemcem, což by mohlo narušit vztah s jedním z nich nebo rovnou s oběma.

Mnozí mladí lidé bez domova, pokud ne většina, touží po rodině, a to dokonce i ti, kteří vyrostli v neutěšených podmínkách.

TÝMY ICM A ACT

Pro mladé lidi s potřebou komplexní podpory lze modely case managementu spojené s modelem Pathways to Housing přizpůsobit potřebám vyvíjejících se dospívajících a mladých dospělých. Někteří mladí lidé s komplexními zdravotními a závislostními problémy mohou potřebovat týmový přístup **Asertivní komunitní péče (ACT)**. Case management v takovém případě provádí multidisciplinární tým v prostředí, kde klient žije, nikoli v kancelářích či institucích. Součástí týmu je psychiatr, praktický lékař, sociální pracovníci, zdravotní sestry, ergoterapeut, specialista na podporované zaměstnávání, peer pracovník a další. Klientovi/pacientovi jsou k dispozici 24 hodin denně a 7 dnů v týdnu. Podporu je možné zajistit také prostřednictvím **Intenzivního case managementu (ICM)**, což je rovněž týmový přístup (ale s klienty pracují pracovníci individuálně). ICM je určen klientům, jejichž situace není tak akutní, ale přesto potřebují intenzivní podporu po kratší období. Organizace Focus Ireland a Rock Trust došly k závěru, že pro mnoho klientů jsou nejnáročnější první tři měsíce. Aby se mladí lidé zotavili a udrželi si bydlení, je zásadní poskytnout jim odpovídající úroveň podpory.

VÝCVIK PERSONÁLU A KOMPETENCE

Účinný case management vyžaduje průběžný výcvik, vzdělávání a podporu pracovníků i manažerů v následujících oblastech:

- 1 Nábor/výcvik/udržení personálu.
- 2 Pozitivní rozvoj mládeže (PYD) a case management založený na silných stránkách.
- 3 Přístup citlivý k traumatu (TIC).
- 4 Harm reduction.
- 5 Motivační rozhovory zaměřené na vývoj.

Výcvik v těchto oblastech by měl být vyžadován od každého v týmu podpory. Je také vhodné poskytnout určité vzdělávání i partnerům, například místním úřadům a pronajímatelům.

POČET KLIENTŮ NA PRACOVNÍKA (CASE LOAD)

Tam, kde se HF4Y realizuje v souladu s touto programovou příručkou, vychází přibližně 7 – 10 klientů na jednoho pracovníka, přičemž 7 je ideální stav. Vzhledem k široké škále podpory, kterou mladý člověk během přechodu do dospělosti potřebuje – a ta jsou v modelu podpory HF4Y považována za stěžejní –, je zapotřebí udržet nízký objem klientů, pokud chceme dosáhnout kýžených výsledků.

Větší objem případů znamená, že case manager bude trávit čas řešením podpory v bydlení a nebude se moct soustředit na poskytnutí širší škály podpory, která by řešila sociální začlenění, zlepšení zdravotního stavu, celkovou pohodu (při uplatňování zásad přístupu citlivého k traumatu – TIC), získávání životních dovedností a podporu při zapojení do vzdělávání, rekvalifikace či zaměstnání. Pokud chceme mladé lidi během

přechodu do dospělosti skutečně podpořit, je třeba, aby se všichni včetně sponzorů zavázali, že se objem případů na jednoho case managera udrží v tomto doporučeném poměru.

Programy Housing First, které se zaměřují na mladé lidi do 25 let, a kde na jednoho pracovníka vychází větší objem klientů, nejsou v souladu s modelem HF4Y a nemohou proto tak být označovány.

„Je velice důležité udržet vyvážený objem případů. Rozhodli jsme se nepřekročit maximální počet sedmi mladých lidí na jednoho pracovníka HF4Y, aby mohl personál účinně řešit jejich potřeby.“

Allison Calder

vedoucí služeb
Rock Trust

ÚSPĚŠNÉ UKONČENÍ ÚČASTI V PROGRAMU

Pokud je hlavním cílem HF4Y úspěšný a zdravý přechod do dospělosti, nemůžeme omezovat účast a podporu – například nutit mladé lidi, aby program po roce či dvou opustili. Zatímco v některých případech se mohou klienti sami rozhodnout, že program opustí po kratším období, striktní časový limit na ně klade nereálná očekávání a může ohrozit jejich zotavení (recovery), cíle a úspěchy. Dokonce i u mladých lidí, kteří mají domov i silnou přirozenou podporu, přechod do dospělosti nějakou dobu trvá. Je tedy třeba s podporou vytrvat a nabídnout těm, kteří program opustí, možnost kdykoli se do něj vrátit.

Nájem a sociální dávky

Zajištění dostatečných příjmů i pomocí dávek je nezbytnost, a to zejména v prostředí, kde jsou nájem vysoké a možnosti přivýdělku omezené (zvláště pro ty, co postrádají dostatečné vzdělání). Je vhodné, aby si programy HF4Y stanovovaly cíl podle toho, k jakému objemu dávek na bydlení může mladému člověku dopomoci.

**Posilovat
a podporovat vztahy
mezi pronajímatelem
a klientem je důležité
pro obě strany.**

Práce s pronajímateli

Bez ohledu na to, kterou z popisovaných možností bydlení si klient zvolí, je pro úspěch zásadní, aby case manager i další pracovníci programu rozvíjeli kvalitní vztahy s pronajímateli a poskytovateli bydlení. Získat důvěru pronajímatelů je klíčové, posilovat a podporovat vztahy mezi pronajímatelem a klientem má význam pro obě strany. Pronajímatel musí být srozuměn s tím, že pokud klientovi pronajme jednu ze svých bytových jednotek, získá tím podporu i pro sebe. Tato filosofie se pojí s budováním vztahů v komunitách, v nichž budou klienti žít.

Pronajímatelé mohou a vlastně by měli být považováni za členy podpůrného týmu. Je třeba jim poskytnout podporu v učení se, jak HF4Y funguje, postarat se, aby chápali potřeby mladých klientů, povzbudit je a naučit, aby se v případě potíží obraceli na case managery. Je ideální, když si case manager domluví s každým pronajímatelem jednou měsíčně schůzku – ať už se vyskytnou nějaké problémy, nebo ne – a probere s ním, co se děje. To samé by měl udělat i s mladým člověkem. K takovým interakcím by mělo docházet už předtím, než se mladý člověk nastěhuje do bytu. Vztahy s pronajímateli jsou důležité a mohou být navazovány již před zabydlením.

Je zásadní získat soukromé pronajímatele na trhu s bydlením, nemusí to však být tak složité, jak by se mohlo zdát. V případových studiích, uvedených v publikaci [Housing First in Canada](#), i v dalších textech, včetně studie At Home/Chez Soi, se ukázalo, že se někteří pronajímatelé nechají přesvědčit, protože financování a podpora nabízená programem Housing First představují záruku nájmu. „Někteří pronajímatelé jsou zase ochotni spolupracovat, protože se chtějí podílet na řešení bezdomovectví. Podstatné je, že i na omezeném trhu s nemovitostmi je možné přesvědčit pronajímatele, aby se stali partnery Housing First.“ (Gaetz a Gulliver, 2013: 141)

SPRÁVA DAT

Efektivní správa dat je důležitým článkem programu Housing First pro mladé. Proces spravování dat by měl začít objasněním organizačních cílů a záměrů: jaký problém se pokoušíme vyřešit a jakého výsledku chceme dosáhnout?

Náš přístup ke zpracovávání dat v rámci programu i organizace by měl být jednotný. Stejný přístup k vyhodnocování a správě dat je klíčový pro individuální case management, ale i pro širší společenskou změnu o níž usilujeme. Stejný způsob vyhodnocování, case management a měření výsledků nicméně vyžaduje nejen dohodu jednotlivých organizací a služeb, ale také spolupráci s těmi, kdo program financují.

To vše nejlépe funguje, existuje-li dohoda o sdílení dat a platforma nebo systém (v Kanadě HIFIS nebo HMIS), kam všichni zadávají údaje, takže je možné sledovat pohyb klientů napříč celým systémem. Sdílení dat o klientovi (samozřejmě s ohledem na jeho soukromí) nám umožňuje sledovat jeho pohyb napříč systémem a předcházet či zamezovat tomu, aby opakovaně podstupoval intenzivní (a potenciálně nepříjemný) přijímací proces pokaždé, když se setká s novou službou.

Tento přístup má řadu výhod. Za prvé může pomoci sladit filosofii programu s aktivitami a výsledky napříč organizacemi. Za druhé může přispět k lepší spolupráci a integraci mezi jednotlivými systémy (zdravotním, sociálním, dávkovým aj.) a také k přehodnocení řešení bezdomovectví pomocí strategie kolektivního dopadu. Za třetí může vést k lepším výsledkům, protože mladí lidé získají přístup k těm nejvhodnějším službám, protože data budou účinněji protékat systémem a všichni jeho aktéři ponесou zodpovědnost za dosažené výsledky.

***Citlivé sdílení dat
respektující ochranu
soukromí umožňuje
sledovat pohyb klienta
napříč systémem
a předcházet tak opakování
intenzivního (a potenciálně
nepříjemného) přijímacího
procesu pokaždé, když se
setká s novou službou.***

Koordinovaný vstup do programu

Koordinovaný vstup (nebo také koordinovaný příjem či posouzení) je klíčovou součástí integrovaných systémů a modelů poskytování služeb v rámci HF4Y. Bere na sebe podobu místa, kde dochází k prvnímu kontaktu a kde zároveň dochází k jednotnému vstupu do systému (může jít o komunitní středisko, speciální zařízení jakými jsou např. kontaktní mísa pro bydlení, telefonní linku, webové stránky nebo krizovou službu), obecnému posouzení a také sdílení získaných údajů, aby se mladým lidem a/nebo jejich rodinám dostalo potřebné podpory.

Jde o standardizovaný postup posuzování momentální situace mladého člověka, akutnosti jeho potřeb a služeb, jež momentálně využívá nebo by mohl v budoucnu potřebovat. Posuzovány jsou i další faktory, např. rizika, silné stránky, změny v akutnosti potřeb a vliv rodičů, pečovatелů, komunity a prostředí na vývoj mladého člověka.

V rámci koordinovaného posouzení je důležité, aby všichni aktéři pomoci používali stejný rámec a nástroje hodnocení – to je nezbytné pro standardizaci postupů a poskytnutí srozumitelných a spolehlivých informací o klientovi. Tento přístup tzv. „systematické péče“ znamená, že informace jsou sdíleny napříč systémem⁴, aby se předešlo duplicitnímu posuzování a bylo možné dělat efektivní case management – klienti dostali vhodné služby včas podle toho, co právě potřebují. Zatímco koordinované posouzení znamená, že všichni aktéři používají stejný hodnotící nástroj, centralizovaný příjem označuje shromažďování informací, k nimž mají přístup různí poskytovatelé. Tento systém hodnocení a příjmu umožňuje jednak koordinaci a jednak to, že klient nebude muset svůj příběh několikrát opakovat (je třeba mít na paměti, že často není lehké svěřit se někomu s traumatickými či stigmatizujícími zážitky – to se může týkat mladých lidí s příslušností k LGBTQ menšině, kriminální minulostí, duševními potížemi apod.). To je důležité, protože ve větších městech si mladí lidé bez domova často stěžují, že o sobě musejí opakovaně všechno vyprávět při každém příjmu do nové organizace nebo služby.

K identifikaci mladých, kteří nejsou zapojeni do systému řešení bezdomovectví, je možné využít také metodu sčítání provedené v jednom dni (Point-in-Time). V některých městech sestavují jmenné seznamy osob (By Name List), které se aktuálně nachází v bytové nouzi, aby je měly podle čeho dohledat a mohly sledovat jejich pohyb v systému.

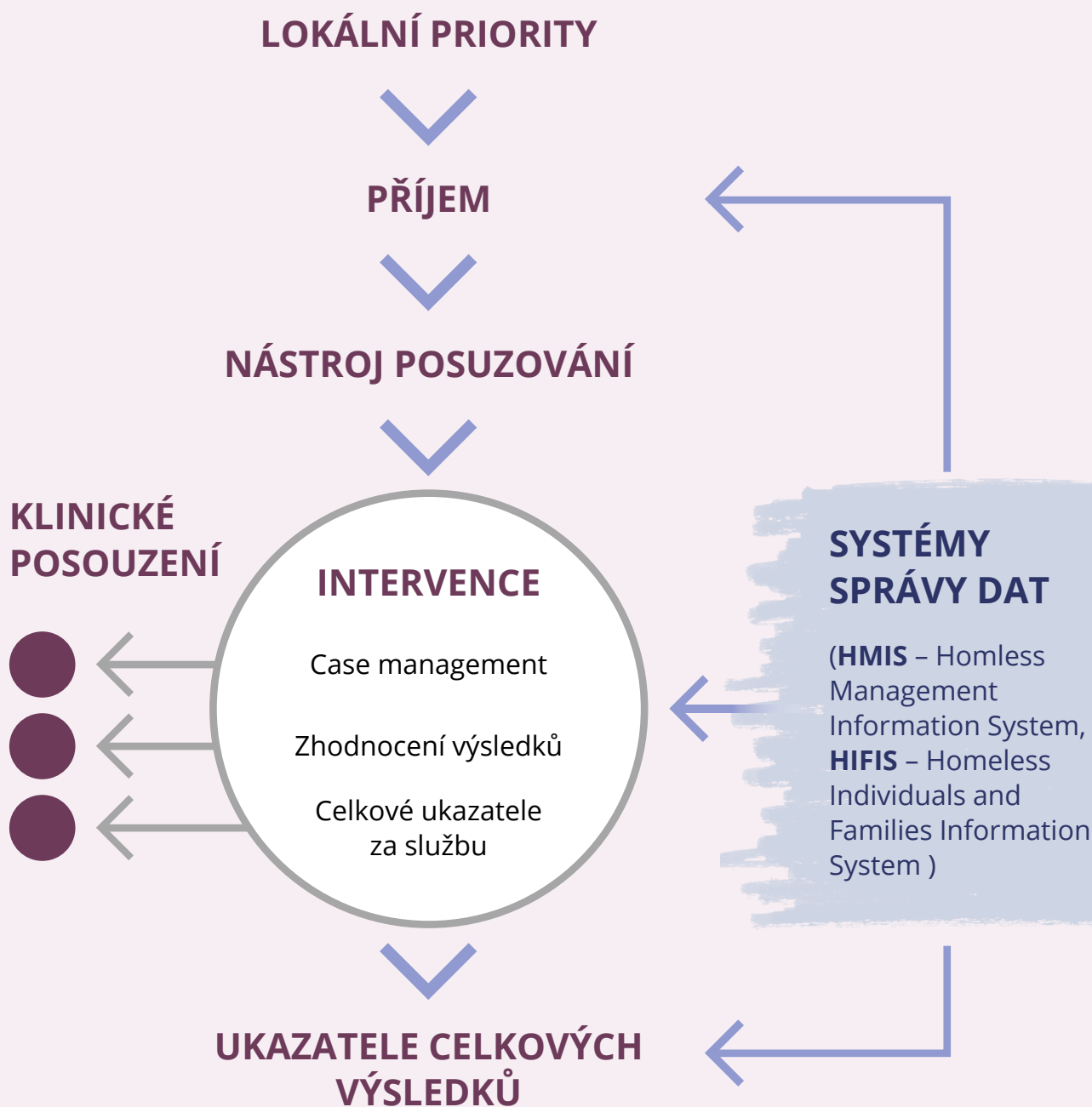
Koordinované posouzení je proces, kde všechny složky systému používají stejný posuzovací rámec a nástroje, aby se stávající postupy standardizovaly a poskytovaly o klientovi srozumitelné a spolehlivé informace.

4. Aby to bylo možné, musí se zajistit souhlas každého klienta a vyřešit otázky zachování soukromí po právní i organizační stránce.

Posouzení a case management

Nástroje k posuzování a case managementu jsou důležité pro náležitou podporu klientů. Neexistuje jeden univerzální nástroj, který by dokázal vyřešit vše. Jednotlivé nástroje (pro posouzení, case management, koordinovaný vstup aj.) nicméně mohou pomoci mladému člověku bydlení získat, udržet si jej a posunout ho v životě dál. Viz obrázek č. 2 níže.

Obrázek 2: POSOUZENÍ A CASE MANAGEMENT

Nástroje posuzování pomáhají určit potřeby mladého člověka, podmínky pro vstup do programu a celkové nastavení prioritizace. Osoby, jež poskytovatelé služeb znají (z oblasti řešení bezdomovectví či systému ochrany dítěte) mohou být posuzovány a přijaty přednostně, pokud splňují kritéria programu HF4Y. Ostatní potřebné mladé lidi je možné identifikovat skrze systém koordinovaného posouzení nebo pomocí sčítání provedeného v jednom dni (point-in-time).

U HF4Y doporučujeme použít k prvnímu zhodnocení nástroj pro Posouzení a prioritizaci mladých lidí (**Youth Assessment Prioritization Tool**), který zahrnuje dotazník pro rychlé vyhodnocení a dotazník pro rozsáhlejší posuzování. Oproti jiným tento nástroj hodnotí silné stránky klienta a opírá se o poznatky klienta i pracovníka. V Kanadě byl tento dotazník ověřen v terénu a od příštího roku by mělo dojít k jeho dalšímu testování.

První posouzení, doplněné posudkem pracovníka, může vyvolat další otázky a potřebu hlubšího poznání situace daného klienta. S tím mohou pomoci nástroje, které odhalují možné komplikace, jako je poškození mozku, opožděný vývoj, FASD ([fetální alkoholový syndrom](#)) a další.

Aby byl proces hodnocení výsledků úspěšný, musí si všichni osvojit a pochopit hodnotící nástroje, systémy a postupy (včetně spravování a sdílení dat, které je popsáno výše).

Nástroje case managementu – Pro účinný case management je ideální shromáždit taková data, která jsou důležitá k naplňování cílů programu a na základě kterých můžeme efektivně nastavovat naše služby. Pozornosti by neměl ujít ani tzv. pozitivní rozvoj mládeže (PYD), tj. silné stránky mladého člověka a rizika, která ho ohrožují. Dobrymi nástroji case-managementu v rámci HF4Y budou ty, které vycházejí z přístupu založeného na silných stránkách klienta a zahrnují klientem řízenou metodu „fáze změny“.

Měření výsledků HF4Y je důležité nejen proto, že jde o výsledky naší práce, ale i proto, že nám umožní získat odpověď na otázku: „Dosáhli jste Vy i klient změny, které jste chtěli dosáhnout?“ U kvalitního case managementu nám nástroje pro zpracování dat pomáhají hodnotit úspěšnost jednotlivců, pracovníků, programu i celé organizace. Canadian Observatory on Homelessness Press bude i nadále vyvíjet metody hodnocení výsledků, které jsou v souladu s hlavními zásadami programu HF4Y jeho modelem poskytování služeb.

Management výkonnosti

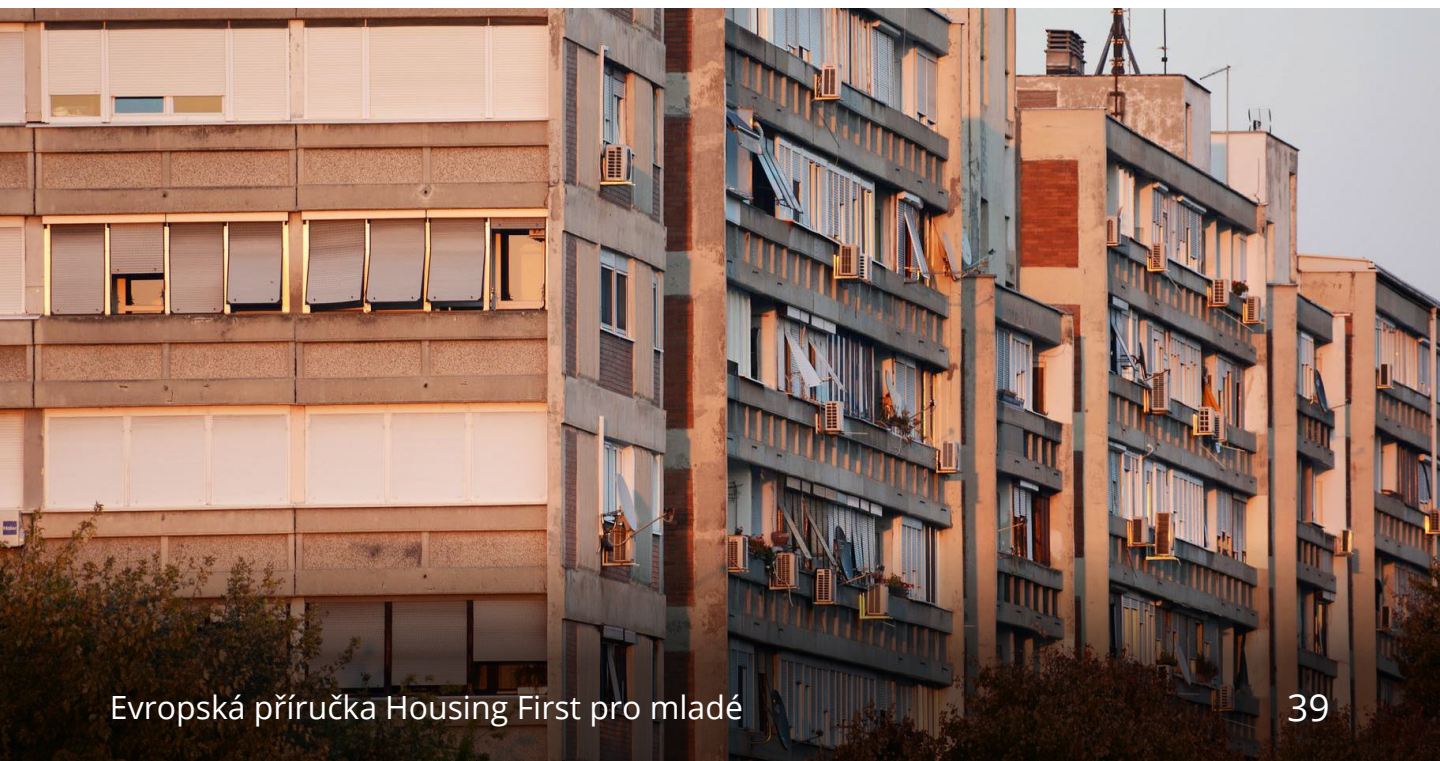
Aby bylo možné náš pokrok pokrok a účinnost těchto systémových přístupů, je třeba nastavit ukazatele a milníky výkonnosti na místní, krajské a celostátní úrovni. Je důležité vzít na vědomí, že práce s integrovanými systémy nezbytně vyžaduje široký mezioborový přístup a práci s klíčovými zainteresovanými osobami, které stojí i mimo sektor bezdomovectví.

Podle Aliny Turner je cílem takového managementu výkonnosti zaměřeného na systémy, pomáhat místní komunitě či úřadům:

- 1 vyhodnotit dopad systému na cílovou populaci,
- 2 pojmenovat, jaké změny chce systém dosáhnout,
- 3 popsat očekávané výsledky u všech služeb,
- 4 zajistit participaci klientů v procesech, kde se hodnotí a rozhoduje o kvalitě programů i systému jako celku,
- 5 prosadit integraci služeb napříč sektorem a v dalších systémech (Turner, 2015).

Vývoj a implementace účinných procesů měření výkonnosti stojí nejen na porozumění ukazatelům výkonosti a cílům, ale i systému a jeho procesům (včetně nástrojů pro správu dat a hodnocení, viz výše).

K hlavním překážkám úspěšné realizace programů patří nedostatečné financování a nedostatek vyškoleného personálu pro sběr, správu a analýzu dat. Tato data jsou přitom klíčová k lepšímu porozumění klientům a ke zlepšování služeb. Pokud mají být vidět výsledky, je třeba, aby vyšší složky veřejné správy tyto programy financovaly.

PŘÍPADOVÉ STUDIE HOUSING FIRST PRO MLADÉ

V této části najdete přehled případových studií, které vznikaly během studijní fáze. ukazují, že HF4Y a Housing Led programy zaměřené na mladé lidi fungují v praxi.

FOCUS IRELAND

Kdo: Focus Ireland patří k nejvýznamnějším neziskovým organizacím v Irsku, které poskytují služby lidem bez domova nebo těm, jimž bezdomovectví hrozí. V rámci škály služeb pro mladé lidi provozuje Focus Ireland ve Waterfordu službu Housing First pro mladé (HF4Y), dále pak službu orientovanou na bydlení (Housing Led) v Limericku, úzce propojenou se zásadami HF4Y, a nedávno založila také službu HF4Y v Dublinu.

Proč HF4Y ve Waterfordu: Waterford je město na jihovýchodě Irska s 50 000 obyvateli. Focus Ireland tu provozuje širokou škálu služeb už téměř 20 let. Focus Ireland zajišťuje následné služby mladým lidem opouštějícím náhradní péči ve formě krátkodobých ubytovacích programů a podpurných služeb na základě úspěšných modelů z Dublinu. Organizace nicméně zaznamenala velké mezery ve službách pro mladé ve Waterfordu a všimla si, že mladí lidé se komplexnějšími potřebami, kteří neměli nárok na následnou péči nebo ji opustili, jsou bezdomovectvím ohroženi nejvíce.

Tito mladí lidé často mají negativní zkušenosti s běžnými sociálními službami a může být těžké je zapojit. Nedostatek příležitostí a stability vede k tomu, že mají potíže rozvíjet se v oblastech života, jako jsou vzdělávání, zaměstnání nebo pocit sounáležitosti s komunitou, které by je mohly pozitivně ovlivnit. To může vést k závislosti na návykových látkách, kriminalitě nebo k zhoršování jejich duševního stavu. U této ohrožené skupiny dospívajících nepřinesly běžné služby pro osoby bez domova pozitivní výsledky.

Projekt HF4Y nám umožňuje právě takovou stabilitu poskytnout a skrze své principy vybudovat důvěryhodné vztahy i s těmito těžko oslovitelnými mladými lidmi. Od zahájení činnosti v roce 2016 pracovala služba s 23 osobami, k nimž patřili i mladí lidé s dětmi. Z tohoto počtu si jich 21 udrželo bydlení. Služba samozřejmě nevyřeší vše a mladí lidé se někdy potýkají s neúspěchy a chybují. Nicméně v projektu HF4Y vnímáme takové chyby jako příležitost poučit se a pracovníci klienty nepřestávají podporovat. Právě proto byl ve Waterfordu potřebný projekt HF4Y. Dokonale se hodil k vyplnění mezery v systému služeb.

Poskytování služeb

- HF4Y funguje ve Waterfordu 1,5 roku. Na každého člena týmu připadá 10 až 15 mladých klientů.
- Služba HF4Y se ve Waterfordu soustředí na mladé lidi, kteří mají často potřebu komplexní podpory. Jde o skupinu, kterou jiné sociální služby zklamaly. Služba cílí také na mladé lidi, kteří opouštějí programy následné péče a mají naléhavé potřeby. Obě skupiny tvoří ohrožení mladí lidé, pro které žádné další služby nejsou. Absence těchto služeb je důležitým argumentem pro získání financí na podporu cílové skupiny.
- Základním kamenem služby je přístup Harm Reduction. Tento přístup nezahrnuje pouze intervence zaměřené na omezení zneužívání návykových látek, ale věnuje se i minimalizaci rizik, které by mohly vést ke ztrátě pronájmu. Mladý člověk je například podporován v tom, aby si pozval na návštěvu jednoho nebo dva kamarády, protože to může předejít tomu, že si sám pozve dvacet přátel na nevázaný večírek. Zároveň je kladen důraz na rozvíjení vztahů se sousedy.
- Služby HF4Y úzce spolupracují s místními úřady, systémem péče o dítě a systémem státní zdravotní péče. K tomu patří i zapojení části personálu daných institucí do HF4Y, aby se dosáhlo lepší spolupráce s mladými lidmi.
- Služba ve Waterfordu používá model bydlení, který vychází z momentálních potřeb mladého člověka. To znamená, že všechny programy mohou být poskytovány i bez fyzického nastěhování do nového bydlení (tzv. tranzitní program). Může jít o podporu dlouhodobého bydlení, ovšem klient při tom může zůstat ve svém domově. Někdy se může bydlení změnit a klient může být nucen přestěhovat se. V takovém případě klienta podpora následuje, a pokud se nepodaří zajistit další dlouhodobý pronájem, využíje se do té doby krátkodobý.

Překážky a výzvy

Bydlení

1 **Přístup** – Přístup k bydlení obecně je v Irsku problematický. Ekonomická situace našich mladých lidí a předsudky soukromých majitelů prakticky znemožňují přístup k soukromému nájemnímu bydlení. Proto je celá tato skupina, podobně jako řada dalších ohrožených skupin, závislá na sociálním bydlení. V rámci systému sociálního bydlení jsou ale extrémně dlouhé pořadníky a navíc jsou upřednostňovány jiné skupiny (rodiny například mají přednost před jednotlivci). Tím pádem jde pro mladé lidi bez domova nebo ty, kteří jsou v ohrožení, o další slepou uličku.

2

Flexibilní a jisté bydlení – Abychom mohli vyjít vstříc proměnlivým potřebám (vývojovým, sociálním, podle různých životních etap) mladých lidí, s nimiž pracujeme, musíme jim zajistit flexibilní pronájem. Musíme ale rovněž poskytovat bydlení, které je jisté/stabilní, abychom jim umožnili pozitivní růst a příležitost učit se.

Řešení: Ve snaze překonat tyto překážky jsme spolupracovali s naším místním městským úřadem, aby nás ustanovil tzv. osvědčeným orgánem bydlení, který může zakoupit nemovitost konkrétně pro tuto skupinu mladých lidí. To znamená, že teď máme u daného bydlení právo nominovat nájemníky a můžeme tak poskytnout krátkodobý i dlouhodobý pronájem mladým lidem dle potřeby. Umožnilo nám to taky větší pružnost ve stěhování klientů v případě, že jim vyprší nájemní smlouva nebo stávající bydlení neodpovídá jejich potřebám. Proto tam, kde to vypadá, že hrozí ukončení/neprodloužení nájemní smlouvy, máme možnost přesunout klienta jinam a nemusí se vracet ke službám pro osoby bez domova nebo k životu bez domova.

Sociální začlenění a zapojení do komunity

Většina bydlení, které pro tento projekt používáme, je rozptýlena v různých částech obce. Někde jsme narazili na překážky, protože si místní nepřáli, aby naši mladí klienti bydleli v sousedství. Někdy jsou mladí lidé, s nimiž pracujeme, velmi nápadní a mohou být vystaveni předsudkům nebo být obviňováni z asociálního chování, k němuž v okolí dojde. Pokud naši klienti chybují a skutečně k asociálnímu chování inklinují (např. pořádají hlučné večírky), je pro sousedy často těžké mít s nimi trpělivost a čekat, než se klienti naučí, jak se správně chovat ve svém sousedství.

Řešení: Pro nás je tento problém stále výzvou, ale víme, že nejde o problém vyskytující se pouze v Irsku. Mentalita „NIMBY – ne na mém dvorku („not in my backyard“) představuje problém pro celý sektor sociálního bydlení. My to řešíme na individuální úrovni tak, že se snažíme klienty podporovat, aby se pozitivně zapojovali do interakcí se sousedy, a v případě komplikací nabízíme řešení sporu. Z širší perspektivy je vzdělávání veřejnosti ohledně potřeb a práv této skupiny jediným způsobem, jak jí zajistit sociální začlenění.

Časový rámeček a očekávání

Podle naší zkušenosti představuje model HF4Y efektivní způsob prevence a ukončování bezdomovectví u nejohroženějších mladých lidí. Mladým lidem trvá, než si na tento model práce zvyknou a začnou mu důvěřovat. Někdy reagují okamžitě a pozitivně, ale řadě z nich trvá celé měsíce, než začnou svůj životní styl měnit nebo zvažovat pozitivnější životní volby. Někteří se začnou chovat ještě chaotičtěji. Mladí lidé bez domova strávili většinu času tím, že museli hledat, kde se vyspí, nají, umyjí nebo si dojdou na toaletu. A najednou na nic takového myslet nemusejí, což někdy způsobuje, že začnou trávit volný čas způsobem, který jim sice může pomoci zvládat pocity samoty a stres, ale není pro ně prospěšný (může jít například o užívání drog).

Řešení: Trpělivost a profesionální přístup. Musíme vnímat všechny překážky jako příležitost učit se a nadále podporovat tyto mladé lidi bezpodmínečně a pozitivním způsobem. To neznamená, že nebudou mít žádné povinnosti, ale pokud budou muset čelit následkům vlastního pochybení, podpoříme je, aniž bychom je odsuzovali. Musíme být schopni vysvětlit dalším aktérům vědecké poznatky o traumatu a postupy přístupu citlivého k traumatu, jež praktikujeme.

Výsledky – 2019

Focus Ireland takto dosáhl 95% míry udržení bydlení. Přesouvali mladé klienty do různých bytových jednotek, dokud jim nenašli domov, který jim vyhovoval nejlépe. Například v roce 2018 provedl Focus Ireland ve Waterfordu 7 přesunů v rámci „svých“ bytových jednotek a 4 stěhování do „cizích“ bytových jednotek. K dalším zajímavostem patří, že 50 % mladých lidí v programu má dnes rodinu (žije se svými dětmi).

V případě zájmu o další informace navštivte: www.focusireland.ie

Případovou studii připravila Lisa O'Brien.

SKOTSKO

Kdo: Rock Trust je nezisková organizace se sídlem ve Skotsku, která usiluje o ukončování bezdomovectví u mladistvých. Rozsah služeb, jež poskytuje, zahrnuje bydlení, vzdělávání a podporu v zaměstnání. Rock Trust se účastnil čtyřleté studie mladistvých pod záštitou FEANTSA. Jejich účast na této studii vedla k přechodu od modelu „prostupného bydlení“ k modelu Housing First pro mladé.

Proč HF4Y: Ve skotském prostředí si organizace Rock Trust všimla, že původní model poskytování služeb řadě mladých lidí vyhovuje, ale ne všem. Díky skotskému zákonu o bezdomovectví z roku 2002 vznikla zákonná povinnost zajistit osobám bez domova bydlení. HF4Y představuje přístup založený na lidských právech, který poskytuje služby ohroženým mladým lidem.

Překážky a výzvy

Během přechodu k Housing First pro mladé bylo potřeba překonat řadu překážek.

Bydlení

Organizace Rock Trust vlastnila ubytovací kapacity, které byly vhodné pro model „prostupného bydlení“. V rámci HF4Y se rozhodli pro bydlení, které bylo po městě rozptýlené, aby projekt splňoval princip jistého/stabilního bydlení. Museli zajistit pro testování HF4Y nové ubytovací kapacity. Bytová asociace nabídlo organizaci Rock Trust podporu – kromě bydlení pro mladé lidi, kteří se stěhují z podporovaného bydlení, nabídlo organizaci také právo rozhodovat o obsazování bytů pro HF4Y. Tím pádem mohli mladí klienti zůstat v pronájmu tak dlouho, jak si přáli.

Kulturní změny

Vzhledem k historii poskytování služeb modelem „prostupného bydlení“ vyžadoval přechod k HF4Y také kulturní změnu. Vesměs všechny organizace vnímají jakoukoli změnu jako něco ohrožujícího. Přechod k HF4Y neznamena, že byl model „prostupného bydlení“ špatný nebo že personál neposkytoval kvalitní služby. Změnu je třeba pojmout jako způsob, jak se dál rozvíjet a zlepšovat služby. Prosazení změny a vysvětlení její důležitosti před vedením a správní radou vyžaduje určitou časovou investici. Argumenty

pro pracovníky v první linii a pro vedení se liší. Je třeba promyslet, jak prosazovat program před různými lidmi na různých úrovních. U Rock Trust bylo hlavním argumentem pro výkonného ředitele zajišťování těch nejlepších služeb pro mladé lidi, před správní radou bylo argumentem to, že jsme u nás vůbec první, kdo takový program bude poskytovat, a tím získáme jako organizace v dané sféře pevnější pozici.

Financování

Celou filosofii Housing First podtrhuje princip podpory, dokud je potřeba. Vzhledem k finančním omezením někdy není snadné tuto zásadu dodržovat. Rock Trust získala finance pro program HF4Y na dva roky, což může vyvolat otázky ohledně upřímnosti a očekávání, která uživatelé služby mají. Rock Trust se rozhodla informovat všechny klienty, že má financování programu pouze na dva roky, ale hodlá usilovat o další zdroje, aby program zajistila dlouhodobou udržitelnost.

Poskytování služeb

Obecně připadá na dva sociální pracovníky (1,5 úvazku) pět mladých klientů. Při poskytování HF4Y upřednostnila organizace Rock Trust mladé lidi, kteří opouštějí náhradní péči. Je těžké rozhodnout, na kterou skupinu se zaměřit. Rock Trust si v tomto případě vybrala mladé lidi, kterým „nikdo jiný bydlení nepronajme“.

Rock Trust se při poskytování bytových jednotek pro své služby HF4Y spojila s Almond Housing Association (tj. bytová asociace). Pro více informací:

www.housingfirsteurope.eu nebo www.rocktrust.org

NIZOZEMSKO

Kdo: Organizace LIMOR poskytuje po celém Nizozemí bydlení, podporu a řadu služeb osobám bez domova a osobám, jimž hrozí, že o domov přijdou. HF4Y cílí konkrétně na pomoc mladým lidem a jde o iniciativu LIMORu ve spolupráci s Armádou spásy.

Proč HF4Y: Za posledních několik let v Nizozemsku počet mladých lidí bez domova výrazně vzrostl. Podle statistik čelí bezdomovectví minimálně 13 000 mladých lidí, což tvoří 41 % populace bez domova v Nizozemsku. Většina těchto mladých lidí žije v pěti největších městech včetně Haagu.

V Haagu se ví o minimálně 400 mladých lidech bez domova. Vzhledem k tomu, že nejsou k dispozici spolehlivé údaje, je pravděpodobně jejich skutečný počet ještě vyšší. Potřeba azylových domů pro tuto věkovou skupinu v posledních letech výrazně stoupla.

Organizace LIMOR si všimla, že mnozí mladí lidé ve věku od 16 do 24 let nejsou schopni či ochotni napojit se na běžné služby. Řada z nich čelí různým a často složitým problémům, kvůli kterým jsou ještě zranitelnější.

Negativní zkušenosti se systémem zdravotní péče v kombinaci s mezigeneračními problémy vedou k tomu, že jsou tito lidé „unavení péčí a vměšováním“. Ať už z donucení, nebo z vlastní vůle končí v 18 letech osamělí a vesměs se znovu objeví, až když už samostatný život nedokážou zvládat, nebo když je problémy doženou.

Snažíme se poskytovat odpovídající pomoc každému mladému člověku tak, aby se na nikoho nezapomnělo. Proto se soustředíme na předcházení bezdomovectví nebo alespoň na jeho co nejrychlejší ukončování. Zejména si všímáme nejohroženějších mladých lidí, kteří žijí v nevyhovujících podmínkách. Tím, že jim nabídneme bezpečný domov, získají něco svého, a to znamená příležitost úspěšně utnout cyklus bezdomovectví.

LIMOR společně s Armádou spásy už po mnoho let poskytují intervenci Housing First dospělým, kteří nemohou nebo nechtějí využít tradiční péči, a dosahují velmi pozitivních výsledků. Vzhledem k nárůstu mladé populace bez domova jsme usoudili, že nastal čas vyvinout i Housing First pro mladé.

Kombinujeme účinné prvky Housing First s metodou specificky zaměřenou na mladší populaci. Tak se můžeme přizpůsobit jejich specifickým potřebám a nabídnout podporu ve všech nezbytných aspektech života ohroženého mladého člověka.

Výsledky a zkušenosti

Služba HF4Y funguje v Haagu od ledna 2018 a vykazuje slibné výsledky. Nedávný průzkum ukazuje, že HF4Y u mladých skutečně zabírá. Nejen že dosahuje vysoké spokojenosti, mladí lidé tuto metodu hodnotí jako velmi pozitivní a účinnou.

Na stupnici od jedné do deseti ohodnotili účastníci program Housing First pro mladé 9,6 body. Přitom 100 % respondentů označuje HF4Y jako užitečný program, který by doporučili ostatním. Dodatečně hodnotili pozitivně také pozornost, kterou pracovník věnuje jejich základním potřebám, jako je pocit nezávislosti, kompetence a zapojení. Nezávislost ve smyslu podpoření vlastní volby a rozhodování dosáhla 100 %. Pozornost věnovaná kompetencím klientů nebo způsobu, jakým čelí překážkám, osamostatňují se a nabývají sebevědomí, dosáhla rovněž 100 %. Propojenost, neboli míra pocitu spojení účastníka s druhými lidmi, byla hodnocena 60 %. To se dá vysvětlit tím, že v dané situaci jsou mladí lidé často sami nebo se tak cítí. Styk s rodinou je vesměs složitý či neexistující. Většina mladých lidí v bytové nouzi má kontakt pouze s mladými lidmi v podobné situaci a se sociálními pracovníky. Jejich síť kontaktů je tedy dočasná, protože sociální pracovníci mohou dostat jinou práci a mladí lidé ze systému péče nakonec pravděpodobně vystoupí.

V tuto chvíli běží HF4Y v Haagu rok a půl a vykazuje 100% stabilitu bydlení. Jedna účastnice si nedokázala udržet první domov a musela dostat druhou šanci v dalším bydlení. Hodně rušila sousedy a nebyla schopna vztah s nimi napravit, proto jsme jí doporučili ukončit pronájem předčasně a nabídli jsme jí nový byt. Celá situace představovala důležitou zkušenost, s níž se musela vypořádat ona i my. Naše další podpora způsobila, že klientka začala pracovníkům důvěřovat a ve výsledku si teď vede mnohem lépe.

Pochopitelně není všechno jenom růžové. Bezdomovectví mladé lidi zásadně ovlivní. Budování silného a důvěryhodného vztahu je časově náročné a má své světlé i temnější stránky, a proto s sebou nová situace přináší nové výzvy. Například plnit podmínky smlouvy, jež jsou pro udržení bydlení zásadní. Nabízíme jim podporu a pomáháme jim spravovat domácnost, aby si mohli vybudovat nezávislý život. Ukázalo se, že práce s mladými lidmi je pro řadu sociálních pracovníků velmi stresující.

Zapojení mladých lidí do záležitostí, které se jich týkají, považujeme za důležité. Všechny povzbuzujeme ve vyjadřování vlastního názoru a zapojujeme klienty do vymýšlení programu. V tuto chvíli máme pozitivní ohlasy zejména na to, že se naši klienti cítí volní a mají svobodnou volbu. K úspěchu podle nich přispívá také naše schopnost konat. Poukazují na to, že jsme schopní situace skutečně vyřešit a že co slíbíme, to splníme, zatímco jejich předchozí zkušenosti takové nebyly. Díky tomu, že je bezpodmínečně podporujeme a ctíme jejich samostatnost, u nich zaznamenáváme nárůst sebedůvěry i víry v druhé.

Překážky a výzvy

Bydlení

Najít odpovídající, finančně dostupné a adekvátní bydlení na realitním trhu, který je už tak dost pod tlakem, představuje velkou výzvu.

V Nizozemsku spadají byty pro Housing First téměř bez výjimky do kategorie sociálního bydlení. Jejich omezená kapacita představuje vážný problém. Je skutečně málo finančně dostupných a menších domků nebo bytů. Ne v každé městské části fungují opatření, která by řešila počet sociálních bytových jednotek a postup s jejich nakládáním v nálehavých případech. A i tam, kde je mají, jsou vesměs nedostačující.

Pokud nám to trvá příliš dlouho, než pro mladé lidi bez domova najdeme odpovídající bydlení, problémy většinou vyeskalují. Navíc se rychle zvyšují sociální náklady. Abychom tento nedostatek bydlení pro lidi s nízkým příjmem vyřešili a zastavili narůst bezdomovectví, musí vláda vyvinout patřičné úsilí společně s kraji, městskými částmi a bytovými asociacemi. Prozatím nebyla nastolena žádná srozumitelná politika či legislativa k ukončení a předcházení bezdomovectví. Přitom jiné (srovnatelné) země již prokázaly, že koherentní politické řešení bezdomovectví je pro dobrý výsledek zásadní.

Změna kultury a systému

Je nezbytné změnit přístup systému i společnosti. Momentálně se najde v systému pomoci mladým lidem řada aspektů, které nerespektují jejich samostatnost ani nevyzdvihují silné stránky mladého člověka v nouzi. Náš nekonvenční přístup tak může způsobovat jisté neshody, pokud jde o spolupráci s dalšími organizacemi. Pro ukončení bezdomovectví je však zásadní společné úsilí nás všech.

Financování

Reforma financování v roce 2020 spolu s deficitem ve financích města vyvolávají nejistotu ohledně množství a kvality podpory, kterou Housing First pro mladé v Haagu bude moct poskytovat.

Poskytování služeb

Program HF4Y v Haagu odstartoval v lednu 2018. Pečlivě dodržuje hlavní principy Housing First, tudíž vykazuje vysokou věrnost modelu.

Pracujeme metodami intenzivního case managementu i asertivní komunitní péče. Náš tým tvoří: koordinátor, podpůrní pracovníci, praktický lékař, peer pracovník a case manager sociálních služeb. Navíc úzce spolupracujeme s poskytovateli dostupného bydlení (Housing Corporation), městskými službami a s dalšími organizacemi zaměřenými na zdravotní péči.

Zpočátku jsme si brali menší počet klientů na pracovníka (case load), než na jaký jsme byli zvyklí u Housing First pro dospělé. To se však ukázalo jako neopodstatněné. V průměru se mladí lidé chtějí setkávat méně často a podporu v různých oblastech chtějí čerpat spíše postupně než najednou. Očekáváme, že nás budou potřebovat delší dobu. Na druhé straně nebude běžná práce v průběhu týdne tak náročná. Původně na každého pracovníka připadalo 5 klientů, dnes je to 8. Klienti se nám mohou dovolat čtyřicet hodin denně a využívají toho poměrně často.

Více informací najdete na www.limor.nl nebo www.housingfirstnederland.nl

Ohlasy mladých klientů, dotázaných v rámci průzkumu:

”

„Upřímně nedokážu říct, co by se na HF4Y dalo zlepšit. Můj život nebyl nikdy takový jako teď, nikdy mi nebylo tak dobře. Tohle pro mě ještě nikdo neudělal, až HF4Y. Jsem pracovníkům, co mě podporují, vážně vděčný.“

„Když mi přidělená pracovnice prozradila, že budou ten den na schůzi rozebírat mou situaci, probudilo to ve mně velkou důvěru. Do té doby mě o takových věcech nikdo neinformoval, vždycky o mně mluvili za mými zády. A to já vážně nesnesu.“

„Protože jsem v HF4Y dostal šanci, začal jsem věřit, že pro sebe dokážu udělat spoustu věcí. Když se mám v něčem rozhodnout, vysvětlí mi, co musím vzít v úvahu, a rozhodnutí nechají na mně. Tím pádem si vybírám sám, a přitom doopravdy vím, co dělám.“

„Nevzdávali jste se, neodsuzovali mě, pracujete srdcem, takovou zkušenost mám já. Věřili jste ve mě tak, že jsem si začala věřit i já sama.“

(slova dívky, která získala druhé bydlení)

„HF4Y musí pokračovat, dává mladým lidem budoucnost! Upřímně, spousta z nás si říká, že to nikdy nikam nedotáhneme nebo že skončíme v příkopu. Kdyby nebylo Housing First pro mladé, rozhodně bych tu teď nesešel. HF4Y mi ukázal život tak, jak jsem ho nikdy nepoznal. Ať řeknu, co řeknu, berou mě vážně.“

“

KANADA

Kdo: Boys and Girls Club of Calgary (BGCC) je organizace, která poskytuje různé služby – včetně bydlení a podpory – dospívajícím a mladým dospělým v Calgary v kanadské Albertě. BGCC patří k celostátní organizaci Boys and Girls Club a vyznává její stěžejní hodnoty (včetně úcty, sounáležitosti a podpory). V Calgary byl vyvinut systém péče pro sektor bezdomovectví, což BGCC umožnilo navázat a udržovat napříč touto oblastí velmi důležité partnerské vztahy. Momentálně provozuje několik programů HF4Y, z nichž dva – Infinity Project a Home Fire – zde přiblížíme.

Infinity Project – BGCC tento projekt, tedy program HF4Y pro všechny mladé lidi bez domova, představila v únoru 2009. Infinity poskytuje mladým ve věku 16 – 24 let trvalé bydlení dle jejich výběru a podporu, již potřebují, aby se stali nezávislými a soběstačnými. Personál s klienty spolupracuje na hledání vhodného a dostupného bydlení, rozvíjení životních dovedností (například jak si sestavit rozpočet, uklízet domácnost a jednat s pronajímateli) a na jejich dosažení nezávislosti.

Home Fire – Home Fire poskytuje podporu mladým lidem ve věku od 16 – 24 let, kteří patří k původnímu obyvatelstvu a zažívají bezdomovectví. Program se zaměřuje na poskytování „kulturního domova“, kde se mladý člověk může opět spojit s rodinou, se svou kulturou a začít se zotavovat.

Proč HF4Y: Filosofie HF4Y umožnila BGCC sestavit programy, které řešily potřeby mladých lidí bez domova obecně, ale i potřeby konkrétnější subpopulace mladých lidí z řad původního obyvatelstva.

V roce 2008 tvořili 20 % všech osob bez domova v Calgary mladí lidé. Začalo být zřejmé, že město nutně potřebuje opatření, která by cílila na tuto konkrétní skupinu. BGCC tedy v únoru 2009 představila Infinity Project. Šlo o první program HF4Y, který odpovídá zde popisovanému modelu. Tento program byl zásadní pro rozvinutí původní struktury HF4Y. O pár let později přišla BGCC s programem Home Fire, což je vůbec první program HF4Y zaměřený na původní obyvatelstvo. Oba programy hojně přispěly k tvorbě tohoto programového modelu HF4Y.

Překážky a výzvy

Bydlení

Pokud jde o bydlení v Calgary, je tu několik překážek. Jednak zde již několik let panuje nedostatek finančně dostupného bydlení vhodného pro mladé lidi. Situace sice není tak zoufalá jako v jiných kanadských městech, přesto jde o přetrvávající problém, který účastníkům programu ztěžuje situaci. Další potíž je v tom, že pronajímatelé často nejsou ochotni poskytnout pronájem mladému člověku, zvláště pokud mu ještě nebylo 18 let. Bez bydlení je ovšem pro mladého člověka těžší pokračovat ve vzdělávání nebo si udržet práci, aby si na potenciální pronájem vydělal. A je zde také nedostatek možností bydlení, které by se pojilo s intenzivní podporou mladých lidí, trpících závislostmi či duševními poruchami.

Sociální začlenění a zapojení do komunity

Programy Infinity i Home Fire využívají bydlení, které je rozptýlené, protože jiné ani není dostupné. Tato skutečnost může vyvolávat v klientech pocity izolace a osamělosti, zvláště u mladších lidí. Home Fire se navíc zaměřuje na mladé lidi z řad původního obyvatelstva, což s sebou nese jisté výzvy: protože se mladí mohou cítit vzájemně izolovaní a vědomě či nevědomě přicházet o svou kulturní identitu, HF4Y se jim musí snažit vytvářet fyzický i kulturní domov. Mladí lidé často vstupují do programu s pocitem odpojení od své kultury. Nechtějí se účastnit kulturních událostí a život v bytových jednotkách roztroušených po celém městě může tyto pocity jen zesilovat.

Poskytování služeb

System péče v Calgary umožňoval personálu BGCC přístup k nejrůznějším službám po celém městě, na něž mohli mladé lidi odkazovat. Spolupráce umožnila, aby se mladí dostali k službám prostřednictvím jedné organizace, místo aby museli procházet mnoha různými systémy kvůli rozličným potřebám.

Infinity Project se soustředí na všechny mladé lidi, kteří zažívají bezdomovectví, zatímco Home Fire jen na mladé lidi z řad původních obyvatel. To ovšem neznamená, že se mladí z původního etnika musejí účastnit programu Home Fire – jsou jen povzbuzováni, aby si sami vybrali, jaká podpora a program jim budou nejlépe vyhovovat. Bez ohledu na to, co si nakonec zvolí, není jejich účast v programu ukončena, a tak se nevrací zpět na ulici. Pracovníci s nimi pokračují, dokud se nenajde řešení, které jim sedne.

Hlavní zásadou poskytování služeb metodou BGCC je to, že si mladý člověk vybere sám, má tedy vlastní hlas a vlastní volbu. Mladí lidé získávají příležitost dělat chyby a učit se z nich, vybírat si, kde budou bydlet, a až se budou rozhodovat v budoucnosti, už to zvládnou sami.

Pokud jde o personální zajištění, máme jednoho manažera všech projektů bydlení pro mladé, jednoho koordinátora, který má na starosti všechny praktické aspekty, a několik bytových pracovníků, kteří klientům pomáhají najít trvalé bydlení. Každý pracovník má na starosti 7 až 8 klientů, i když ideální by byl ještě menší poměr.

Case management se řeší individuálně, protože potřeby každého klienta jsou jedinečné. Někteří (obecně ti mladší) potřebují intenzivní case management a dlouhodobou podporu, u jiných stačí po zabydlení jen občasná podpora nebo se bez ní zcela obejdou. Personál podporuje mladé lidi zejména v budování jejich vztahu s rodinou a s dalšími členy jejich přirozené sítě podpory, a to z toho důvodu, aby po ukončení jejich účasti v projektu nezůstali sami a měli se na koho obrátit.

ZÁVĚR

„Nejvíc mě zaujalo, že získám možnost bydlet v hezké části Hamiltonu. Na nájem mi museli přispívat, ale byl to můj byt. Měl jsem postel, ložnici, koupelnu a kuchyň. A taky mě hodně zlákal, že se konečně budu mít na co těšit a můžu zkusit v něčem vyniknout. Měl jsem takovou radost, že jsem ten byt dostal! Posadil jsem se k psacímu stolu ve svém pokoji v novém bytě – ještě jsem ani nevybalil všechny věci – a prostě jsem tam seděl a jen si říkal, ty jo, je to tady... už nemusím bojovat, nemusím hle-dat, tady můžu spát, tohle je jenom moje. Hledal jsem bydlení tak dlouho, a najednou, po všech těch letech, se to vážně děje. Za tohle jsem se tak dlouho rval.“

(Conor, 20 let, Hamilton, Ontario, Kanada)

Sílcí zájem o Housing First a mnoho studií svědčících o jeho úspěších vyvolaly otázky, zda je vhodné používat ho i pro mladé lidi. Coby **filosofie** může HF4Y posloužit jako inspirace pro organizace či města, která se snaží ukončovat bezdomovectví mladých lidí.

HF4Y je důležitý druh intervence, protože usiluje o to, aby mladí lidé získali bydlení co nejrychleji a následně se jim dostalo intenzivní podpory, která odpovídá jejich věku. Vychází z přesvědčení, že právo na bydlení má každý, a ti, kdo jsou bez domova, si povedou lépe a spíš se zotaví, pokud jim bude nejprve poskytnuto bydlení. Uplatňování filosofie pozitivního rozvoje mládeže (PYD) znamená povzbuzovat jejich silné stránky, sny a nadání na jejich cestě k dospělosti. Model HF4Y vychází z klíčových principů Housing First, které byly upraveny tak, aby odrážely potřeby dospívajících a mladých dospělých.

KLÍČOVÉ PRINCIPY HF4Y ZAHRNÚJÍ:

- 1 Právo na bydlení bez předchozích podmínek.
- 2 Vlastní volba, hlas a sebeurčení.
- 3 Pozitivní rozvoj mládeže a orientace na obecné prospívání.
- 4 Individuální podpora bez časového omezení, kterou řídí klient.
- 5 Sociální začlenění a zapojení do komunity.

Proč na těchto principech tolik záleží? HF4Y je víc než jen chytlavá fráze, víc než značka a mnohem víc než pouhé aplikování modelu Housing First pro dospělé na jinou věkovou skupinu. Organizace, které sáhnou po přístupu HF4Y, musejí vykazovat věrnost základním principům, které zde byly nastíněny, a postarat se o to, aby poskytovaly odpovídající paletu možností bydlení a podpory, jak bylo popsáno výše. Je to důležité, protože v situaci, kdy je HF4Y stále populárnější mezi tvůrci politik a donory, může vznikat tlak nebo pokušení označovat existující programy za „v podstatě HF4Y“, přestože o HF4Y nejde. Ne všechny programy pro mladé – bez ohledu na jejich kvalitu – odpovídají této definici a mohou být označovány jako HF4Y. Věrnost klíčovým principům a modelu poskytování služeb Housing First je nezbytná, pokud má mít koncept nějaký význam.

Programový model pro HF4Y, nastíněný v této příručce, má poskytovat vodítko obcím, tvůrcům sociální politiky i poskytovatelům služeb, kteří se zajímají o řešení potřeb dospívajících a mladých dospělých. Rozsáhlý výzkum a rozhovory s klíčovými poskytovateli služeb i s mladými lidmi, kteří zažili bezdomovectví, přinesl řadu užitečných závěrů.

Řešení bezdomovectví mladých lidí vyžaduje speciální přístupy zaměřené na tuto věkovou skupinu

Příčiny bezdomovectví mladých lidí jsou specifické a stejně tak i jeho řešení. Nemůžeme se spokojit s tím, že zkrátka vezmeme metody pro dospělé osoby bez domova a uděláme z toho program „bezdomovec junior“. Jakákoli intervence ve věci bezdomovectví mladých lidí musí řešit potřeby dospívajících a mladých dospělých. Tato příručka k programu v sobě spojuje vše, co víme, že funguje v rámci Housing First, navíc ale zohledňuje potřeby dospívajících a mladých dospělých. Představuje programový model z perspektivy zdravého vývoje mladistvých, čili návod, jak přijmout Housing First – ve smyslu hlavních principů i jako model bydlení a podpory – a uzpůsobit ho tak, aby vycházel vstříc potřebám mladých lidí.

„Poprvé v životě nežiju program, ale svůj život.“

Mladý účastník projektu

Infinity, cituje Kim
Ledene, BGCC

Programový model HF4Y, který jsme zde představili, má poskytnout návod obcím, tvůrcům sociální politiky a poskytovatelům služeb, kteří mají zájem o řešení potřeb dospívajících a mladých dospělých.

Housing First může sloužit mladým lidem

Objevující se důkazy z míst, kde tento programový model použili vedle stávajících programů (např. Infinity v Calgary) potvrzují, že jde o účinnou intervenci pro mladé.

HF4Y vyžaduje různé modely bydlení

Model programu, který zde prezentujeme, představuje pestrou škálu bydlení, jež odpovídá potřebám mladých lidí, kteří se blíží k dospělosti. Úspěch Housing First vyvolal pochybnosti o potřebě přechodného (tréninkového) bydlení. Jedním z hlavních principů Housing First je vlastní volba klienta, a tak je možné nabídnout přechodné bydlení jako jednu z možností. Zejména mladší lidé tuto možnost upřednostňují.

Housing First pro mladé funguje, jen pokud existuje dostatečná nabídka finančně dostupného bydlení.

V obcích s nedostatkem finančně dostupného bydlení může být zavedení HF4Y obtížné, zejména kvůli nízkým mzdám mladých lidí a diskriminaci na základě věku. Strategie ukončování bezdomovectví mladých, jež vycházejí z Housing First, musejí pracovat na získání větší nabídky finančně dostupného bydlení v dané lokalitě a zajistit, aby měli mladí lidé potřebnou finanční podporu a mohli bydlení získat a udržet si ho.

Podpora HF4Y musí být orientovaná na mladé lidi

Podpora by se měla především soustředit na pomoc dospívajícím a mladým dospělým v přechodu k dospělosti, ne jenom k nezávislosti. To znamená, že nestačí podpora v získání a udržení bydlení, je třeba podpořit také zlepšení jejich zdravotního stavu a celkové pohody (well-being). Je důležité zajistit, aby měli mladí klienti přístup k příjmu, a aby se, pokud možno, znovu zapojili do vzdělávacího procesu. Podstatný je i rozvoj životních dovedností, protože tito mladí lidé mají se samostatným životem omezené zkušenosti. A v neposlední řadě potřebují mladí lidé příležitost k smysluplné interakci. Sociální začleňování zahrnuje nejen podporu při rozvíjení a posilování společenských vztahů a styků v rámci komunity, ale také zapojování do činností, které mají pro mladé klienty smysl a dodávají jim dobrý pocit.

HF4Y je možné uzpůsobit a použít jako model prevence bezdomovectví

Společnost si čím dál tím více uvědomuje, že kromě podpory odchodů z bezdomovectví je třeba zaměřit se také na prevenci. Programový model HF4Y je možné uzpůsobit a využít v rámci prevence. HF4Y může ukázat směr, jak podpořit mladé lidi, kteří opouštějí vězeňská zařízení, systém náhradní péče nebo zdravotnická zařízení.

HF4Y je třeba uzpůsobit specifickým kulturám

Férový přístup (equity-based approach) v HF4Y naznačuje, že tento model může být (a měl by být) přizpůsoben potřebám různých cílových podskupin, jako jsou LGBTQ2S mládež nebo etnické menšiny. V některých zemích je třeba zahrnout do sestavování programu a služeb i zkušenosti nově příchozích (imigrantů a uprchlíků), nejen kvůli kulturním odlišnostem a zkušenostem s rasismem a diskriminací, ale také proto, že se na ně mohou vztahovat jiné zákony (a mohou mít jiná práva).

V Kanadě tvoří zhruba 30 % mladé populace bez domova původní obyvatelé. V rámci HF4Y vznikají nové postupy zaměřené právě na tuto menšinu. Ty efektivně podporují tyto mladé lidi a pomáhají jim opět se propojit se svou kulturou a komunitou. Od původního obyvatelstva se toho můžeme mnoho naučit. Toto vědění nám může být nápomocné i při práci s mladými dospělými v jiných kulturách.

HF4Y není jediné řešení bezdomovectví mladých lidí, má však klíčovou úlohu

HF4Y neslibuje ani nepředstírá, že jde o jediný přístup k řešení otázky bezdomovectví mladých lidí. Nicméně může a mělo by představovat důležitou intervenci, která podporuje a je podporována dalšími preventivními nástroji, včasnou intervencí, krizovými službami a podobně. V rámci množiny strategií k ukončení bezdomovectví mladých lidí hraje HF4Y velmi důležitou úlohu.

POUŽITÁ LITERATURA

The Change Collective. (2017). *Working with Vulnerable Youth to Enhance their Natural Supports: A Practice Framework*. Calgary: United Way of Calgary.

Dworsky, A., & Courtney, M. E. (2009). Homelessness and the transition from foster care to adulthood. *Child Welfare*, 88(4), 23-56.

Elliott, D. E., Bjelajac, P., Fallot, R. D., Markoff, L. S., & Reed, B. G. (2005). Trauma-informed or traumadenied: principles and implementation of trauma-informed services for women. *Journal of Community Psychology*, 33(4), 461-477.

Fallot, R. D., & Harris, M. (2005). Integrated trauma services teams for women survivors with alcohol and other drug problems and co-occurring mental disorders. *Alcoholism Treatment Quarterly*, 22(3-4), 181-199.

Gaetz, S., & O'Grady, B. (2002). Making money: Exploring the economy of young homeless workers. *Work, employment and Society*, 16(3), 433-456.

Gaetz, S. (2004). Safe streets for whom? Homeless youth, social exclusion, and criminal victimization. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 46(4), 423-456.

Gaetz, S., & O'Grady, B. (2013). Why don't you just get a job? Homeless youth, social exclusion and employment training. *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (243-268). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S., O'Grady, B., & Buccieri, K. (2010). *Surviving crime and violence: Street youth and victimization in Toronto*. Toronto: Justice for Children and Youth, & The Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S., & Scott, F. (2012). *Live Learn and Grow: Supporting Transitions to Adulthood for Homeless Youth – A Framework for the Foyer in Canada*. Toronto: The Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S. (2013). A Framework for Housing First. In S. Gaetz, F. Scott, & T. Gulliver (Eds.), *Housing First in Canada: Supporting communities to end homelessness*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S., & Gulliver, T. (2013). Conclusion – Lessons Learned. In S. Gaetz, F. Scott, & T. Gulliver (Eds.), *Housing First in Canada: Supporting Communities to End Homelessness*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S. (2014). *A Safe and Decent Place to Live: Towards a Housing First Framework for Youth*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Gaetz, S., O'Grady, B., Kidd, S., & Schwan, K. (2016). *Without a Home: The National Youth Homelessness Survey*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Goering, P., Velhuizen, S., Watson, A., Adair, C., Kopp, B., Latimer, E., & Ly, A. (2012). *At Home/Chez Soi Interim Report*. Ottawa: Mental Health Commission of Canada.

Hodges, S., Ferreira, K., Israel, N., & Mazza, J. (2006). *Strategies of system of care implementation: Making change in complex systems*. Tampa: Department of Child and Family Studies, Louis de la Part Florida Mental Health Institute, University of South Florida.

Karabanow, J., & Naylor, T. (2013). Pathways Towards Stability: Young people's transitions off of the streets. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Bucciari, J. Karabanow & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice*, (pp. 53-74). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Kirst, M., Aery, A., Matheson, F. I., & Stergiopoulos, V. (2016). Provider and consumer perceptions of trauma informed practices and services for substance use and mental health problems. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15(3), 514-528.

Kozloff, N., Adair, C. E., Lazgare, L. I. P., Poremski, D., Cheung, A. H., Sandu, R., & Stergiopoulos, V. (2016). "Housing first" for homeless youth with mental illness. *Pediatrics*.

Milburn, N. G., Rice, E., Rotheram-Borus, M. J., Mallett, S., Rosenthal, D., Batterham, P., May, S.J., Witkin, A., & Duan, N. (2009). Adolescents exiting homelessness over two years: The risk amplification and abatement model. *Journal of research on adolescence*, 19(4), 762-785.

Milaney, K. (2011). The 6 dimensions of promising practice for case managed supports to end homelessness, part 1: contextualizing case management for ending homelessness. *Professional case management*, 16(6), 281-287.

Milaney, K. (2012). The 6 Dimensions of Promising Practice for Case Managed Supports to End Homelessness: Part 2: The 6 Dimensions of Quality. *Professional case management*, 17(1), 4-12.

Murphy, L. T. (2016). *Labour and Sex Trafficking Among Homeless Youth. A Ten City Study* (Executive Summary). New Orleans: Loyola University.

Nichols, N. (2013). Nobody "Signs Out of Care." Exploring the Institutional Links Between Child Protection Services & Homelessness. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Bucciari, J. Karabanow, & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice*, (pp. 75-93). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Nichols, N., Schwan, K., Gaetz, S., Redman, M., French, D., Kidd, S., & O'Grady, B. (2017). *Child Welfare and Youth Homelessness in Canada: A Proposal for Action*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Rew, L., Taylor-Seehafer, M., Thomas, N. Y., & Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40.

Saewyc, E., Drozda, C., Rivers, R., MacKay, L., & Peled, M. (2013). Which comes first: Sexual exploitation or other risk exposures among street-involved youth? In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Buccieri, J. Karabanow & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (pp. 147- 160). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Turner, A. (2015): *Performance Management in a Housing First Context: A Guide for Communit Entities*. Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.

Turner Research & Strategy. (2016). *Haven's Way Evaluation Report*. Calgary: Boys and Girls Clubs of Calgary.

Tyler, K. A., & Bersani, B. E. (2008). A longitudinal study of early adolescent precursors to running away. *The Journal of Early Adolescence*, 28(2), 230-251.

van den Bree, M. B., Shelton, K., Bonner, A., Moss, S., Thomas, H., & Taylor, P. J. (2009). A longitudinal population-based study of factors in adolescence predicting homelessness in young adulthood. *Journal of Adolescent Health*, 45(6), 571-578.

Přeložila: Lenka Faltejsková

Vydal: Projekt MPSV „**Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend**“, který je realizován v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Registrační číslo projektu: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003539.

Webové stránky projektu: www.socialnibydeni.mpsv.cz

Facebook projektu: Sociální bydlení v ČR

YouTube kanál projektu:

www.youtube.com/c/ProjektPodporasociálníhobydlení

Kontaktní centrum projektu: socialni.bydeni@mpsv.cz

Použité fotografie jsou z pixabay.com

Použitá textura je z freepik.com

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

socialnibydeni.mpsv.cz

